

Ad Colossenses

Nō possem hos insultus sustinere nisi manu dei me confortante. Ezech. 3. Man' dñi erat mecum. Esai. 40. Qui sperat in dño mutabit fortitudinē assumēt penas sicut aqle rē. Sz nungd supfluit qd misimus cuz scias egere? Nō qz lz scia penuriā pati qd ē virt' tñ nō dz mibi subuetio subtrahi. Ro. iz. Necessitatibus sanctorz cōcantes. Deb. io. Nā r vincis passi estis. Et sic pz causa gaudy. **C** Scdo cōmēmorat pteritū bñficiū ibi. (Scit' at rē.) Agbūdā. n. nihil accipiebat. s. corinthys r thesalonicen/sibus: r hoc qz corinthys erāt auari r cū turbatione ministrassent: sz qz thesalonicēses erāt ocio dediti: laborabat dans eis exēplū laborādi. Isti vō erāt boni i absentia et pñtia. Un' dicit. scde cor. ii. Alias ecclesias expoliari accipiēs stipediū ad ministeriū vrum. **C** In rōne dati spūal' r accepti tpalis. pme cor. 9. Si nos vobis spūalia femina nimus: nō magnū ē si nos carnalia vfa metamus. **C** Qz et i thesalonica rē. Et B ē argumētū q' papa pōt ab vna ecclesia accipe i subsidiiū aliāz: nō at sine oi cā. **C** Sciēdū ē aut q' cū qs dat aliqd alicui: duo sunt cōsideranda. s. substantia muneris et meritū dātis: q' gaudet de tpalib' gaudet de substantia muneris nec qrit nisi dantē: r hic est mercenarius. Qui aut qrit meritū qrit fructū virtutis r iusticie. Et talis est pastor. Fructū inq' g abundat i rōne vestra. Rō dī dupliciter: vel fm q' ē virtus anime: r sic ois virtus ē ratiōis. Ro. iz. Rationabile obsequz vrm. Qñq' est rōcinatio et cōputatio. Mat. is. Qui voluit rationē ponere cū seruis suis rē. Jō dicit abundante in ratione: qz plus dabāt q' tenerent: qz gdā tñ in pñtia: sed isti et mittebant romā. **C** Dabeo aut q' misistis rē. Accēptis. i. his q' misistis. (In odore rē.) Leuit. 3. r. 4. Offerre holocaustū i odore suauitat' dño. Est. n. odor deo suauis deuotio offerentiū et inter oēs hostias multū valēt elemosine. Deb. iz. Bñficiētie aut r cōionis nolite obliuisci: talibus enim hostijs pmeret' deus. **C** Deinde cū dicit. (Deus aut rē.) Sinit eplam in oratione: et pmo ponit orationē. (Deus aut meus rē.) Unus deus est oium p creationē et potētiā. sed meus qz singulariter ei seruiō. Ro. i. Testis. n. ē mibi deus cui seruiō rē. Impleat rē. qz implestis meū. Et hoc pōt dñs: qz abūdat fm diuitias. Ro. io. Idē dñs oium diues in oēs g inuocant illū rē. Et hoc vepz in gloria. s. sua: qz ibi implebit' totū desideriiū. ps. Satiabor cū apparuerit gloria tua. ps. Qui replet in bonis desideriiū tuū. Et B in xpo. i. p xpm. 2. Petri. i. Per quē maxima nobis r pciōsa donauit rē. Et de oibus his sit deo trinitati r pñi nro gloria rē. i. Ti. i. Soli deo honor r glia rē. Seculū ē spaciū seu duratio generationis aut memorie hoium. Posita p oratione: et scdo gratiāz actiōe. Tertio ponit salutationē. **C** Dēm scdm. i. fideles i xpo: qz p xps sanctificati. Deb. iz. Ut sanctificaret p suū sanguinē pplm extra portam passus ē. Et pz p totū. **C** Maxime rē. Et p hoc intelligit' q' multos de familia cesaris puerit: supra pmo. Ut Vincula mea manifesta in xpo fierēt i omni ptozio r ceteris hoib' rē. Quāuis aut. Mat. ii. dicat. Qui mollibus vestiunt' i domibus regū sunt rē. tñ ad pmouēduz bonos r impediēdū malos videt' licitū sanctis i curijs regū cōmorari: sed nō pp delitiaz et cōcupiscētiā voluptatū. Et dicit q' de cesaris domo sunt vt eos animet ad gaudiū r ad fidem. **C** Deinde ponit suam salutationem de manu sua dicēs. (Gratia domini rē.)

C Explicit deuotissima expositio doctor' angelici sanctissimi Thome de aquino ordinis fratrum predicatorum super epistola gloriofi apli sancti Pauli ad philippēses.

C Incipit subtilis explanatio eiusdē gliosissimi doctoris sancti Thome de agno ordinis fratrum predicatorum super epistola sanctissimi Pauli apli ad colossenses. p rologus.

Protegebat castra gladii

Protegebat castra gladii suo rē. i. Mach. 3. Nec verba pgruē materie hui' eplē ad colossenses: qz totus status hui' vite ē i pugnatione militantiuz quoz habitacula castra dicuntur. Job. 7. Militia ē vita hois sup terrā: iō habitacula fideliiū noie castrorū figurant. Un' ecclesia similitudinē hz castrorū. Heñ. 32. Castra dei sunt hec rē. Nec castra triplr ipugnatur. Agbūdā qñ obsidētibz q' manifeste se erigūt contra ecclesiā. Apoc. 20. Ascēderūt sup latitudinem terre r circūerūt castra sanctorz et ciuitatē dilectā rē. Ab alijs latēter decipi sicut ab hereticis. Ro. v. Per dulces sermones et bñdictionē seducūt corda hoium rē. 2. Ti. 3. Mali aut hoies r seductores pficiunt in peius errātes et i errorē mittētes rē. Agbūdā. s. domesticū p diuersas corruptelas peccatorz q' sunt ex corruptiōe carnis. Gal. 5. caro cupiscit aduersus spūz et spūz aduersus carnē rē. Eph. vlt. Nō ē nobis colluctatio aduersus carnē r sāguinē: sz aduersus pncipes rē. Prelati ecclesie sūt duces. ps. pncipes iuda duces eoz rē. Ad quoz officiiū prinēt hōia pdicta castra ecclesie munire. Cōtra peccata gdez p exhortatiōes. Esa. 58. Annūcia pplō meo scelera eoz et doct' mui iacob peccata eoz. Cōtra hereticos p sanā doctrinā. Ti. i. Amplectētē eū q' fm doctrinā ē fidelē fmonez rē. Cōtra psecutores exēplo. s. patiēter tolerādo sicut Paulus ptegit gladio spūali: qz i suis epistol' corripiebat peccata: pntabat hereses: animabat ad patientiā. De pmo Ephe. 5. Fornicatio aut et ois imūdicia aut auaritia: nec noiet in vob rē. De scdo Ti. 3. Hereticū hoiem post pñmā et scdāz correctionē deuota rē. De tertio. 2. corint. ii. per totū pz quō animabat ad patientiā. Et sic tanguntur duo i verb' ppositis. s. ecclesie stat' cū dī. Castra. et apli studiū ibi. Protegit. i. castris at dz eē sollicitudo ad mala vitāda. Deut. 23. Ut sint castra tua sācta et nihil i eis appareat fedicitatis. Itēz ordo ad ducē et ad se. Lanti. 7. Quid videbis i sinamite: nisi choros castrorū: Heñ. 32. Castra dei sunt hec. Itē terror ad hostes. Lan. 6. Terribilis vt castrorū acies ordinata rē. Sz apls circa ptectiōez erat sollicitus tanq' pastor cuius ē dirigere oues diligēter ne errēt. Jo. io. An eas vadit rē. Et sic apls faciebat. Phil. 3. Imitatores mei estote sicut et ego xpi rē. Itē pascere abūdāter ne deficiāt. p' Petri. 5. Pascite q' i vob ē dñi gregē rē. Et sic apls faciebat. p' cor. 3. Tāq' puillis lac dedi vob: Itē defendere potēter ne pereant. Ecc. 7. Noli velle fieri iudex nisi valeas vtute irrupere inigates rē. i. Reg. 17. Pascebat fuus tu' pñs sui gregē: et veniebat leo vel vrsus rē. et iō dicit q' apls ptegebat castra. i. ecclesiā dei gladio qd ē vrbz dei vt dī Ephe. 6. De bre. 4. vinus ē. n. sermo dei et efficax et penetrabilior oi gladio ancipiti rē. Sic g mā huius epistole est hec: qz in epistola ad ephesios ostēdit moduz ecclesiastice vnitatis. In epistola ad philippenses ostēdit eius pfectuz et pfederationē. In hac autem agit de eius puerfatiōe cōtra hereticos qui deprauauerunt eos seducendo rē.

CAPITULUM I.

Paulus apostolus iesu christi per voluntatē dei r timotheus frater his qui sunt colossis sanctis r fidelibus fratribus in xpo iesu.

C Diuidit autem hec epistola i salutatione et tractatum ibi. (Gras rē.) Itē pmo ponunt psonē salutates. Scdo psonē salutate ibi. (Dis q sunt rē.) Tertio bona optata ibi. (Grā vobis rē.) Circa pmo p ponit pncipalis psona. Se cūdo adiūcta ibi. (Et timotheus rē.) Pncipalis primo tangit ex noie paulus. i. humilis. Tales. n. pncipiūt sapiētia. Mat. ii. Abcondisti hec a sapiētibus et prudētibus: et reuelasti ea pūlis. Et iō docet eā. Scdo ab officio. s. apōstolus. i. missus. s. ad pcurandū salutē fidelīū. Actus. 13. Segregate mibi Barnabā et paulū in opus quo assumpsi eos rē. Joā. 20. Sicut misit me pater et ego mitto vos rē. Et apōstolus nō cuiuslibet: s. iesu xpi cuius gliaz qrit: nō suppsit. scdo cor. 4. Nō. n. nosmetipsos pdicamus: s. iesum xpm dñm nrm: nos autē suos vestros p iesum rē. Sz qdā puenērūt ad officiū ex ira dei pp peccatū ppli. Job. 34. Qui regnare facit hoies hypocritas pp peccata ppli. Osee. 13. Dabo tibi regē i furore meo. Et iō dicit. (Per volūtatē dei.) s. ei. bñplacitū. Jere. 3. Dabo vobis pastores iuxta cor meū et pascēt vos sciētia et doctrina rē. Persona adiūcta ē timotheus: vt. s. in ore duoz vel triū stet oē vbi: vt dī Deut. 17. Prouer. 18. Frater q iuuat a fratre quasi ciuitas firma rē. Persona salutate ponunt ibi. (Dis rē.) Sācti dicunt maiores. Luce. 1. Seruiamus illi i sanctitate et iusticia corā ipso rē. Fideles dicunt minores q salutē verā fidē tenēt: qz sine fide impossibile ē placere deo: vt dicitur Debe. 11. Vel sancti: id est in baptismo sanctificationis: et fidelibus: id est permanentib⁹ in fide accepta. Prouer. 28. Vir fidelis multum laudabitur rē.

C Deinde ponit bona optata. s. gratia que ē pncipiū ois boni. Ro. 3. Iustificati gratis p grām ipsi rē. Pax q ē finale bonū oium. ps. Qui posuit fines tuos paces rē. Et p pns optat oia bona media. Et B a deo. ps. Grās et gloriā dabit dñs rē. Patri dñi nri iesu xpi. s. p nām: sed nostro p grām. Et dño iesu xpo: et sic patre nostro. s. deo in trinitate: et dño iesu xpo q̄tum ad nām assumptam.

Lectio.

II.

Gratias agimus deo et patri domini nostri iesu christi semper pro vobis orantes: audientes fidem vestram in christo iesu et dilectionem quam habetis in sanctos omnes propter spem que reposita est vobis in celis: quaz audistis i verbo veritatis euangelij quod peruenit ad vos sicut et in vniuerso mundo est et fructificat et crescit sicut in vobis ex ea die qua audistis et cognouistis gratiam dei in veritate: sicut didicistis ab epaphra charissimo conseruo nostro qui est fidelis pro vobis minister christi iesu. Qui etiam manifestauit nobis dilectionem vestram in spiritu.

C Dic accedēs ad ppositū incipit epistolare tractatū: et pmo cōmēdat euāgelij veritatē. Scdo p pntia ptegit veritatē status hui⁹ i cap: ibi. (Uolo. n. scire vos rē.) Circa pmo duo facit. pmo cōmēdat euāgelice fidei veritatē. Scdo actorē hui⁹ status ibi. (Qui ē imago rē.) Itē pma in duas: qz pmo agit grās pro bñficijs specialit exhibitis colossensibus. Scdo p exhibet gnāliter ecclesie ibi. (Grās agētes rē.) Circa pmo duo facit: qz pmo cōmēdat grāuz actionē deo p istis. Scdo oñdit oratiōis mām ibi. (Audiētes rē.) Itē pma in duas: qz pmo pmittit gratiaz actionē. Scdo orationē ibi. (Orantes.)

Dicit g. Grās agimus deo actori gratiaz. p thes. vlt. In oibus gratias agite. Et hoc semp p pteritis et futuris. Licet. n. nō p̄tinue in actu possim⁹ orare: tñ semp ex habitu charitatis debemus orare. p thes. vlti. Sine intermissione orate rē. Luce. 18. Oportet semp orare.

C Deinde ponit mā: et primo gratiaz actiōis. Scdo orationis ibi. (Iō et nos rē.) Circa pmo pmo cōmēdat bona eoz. Scdo quomō fuerūt ea adepti ibi. (Quā audistis rē.) Bonū nrm pncipalr est in fide spe et charitate. Per fidē. n. habemus noticiā dei: p spem eleuamur i ipz s. charitate vnimur ei. p cor. 13. Nūc autē manent fides: spes: charitas tria hec rē. Et iō de istis trib⁹ gratias agit. pmo q fidē habēt. (Nō. n. ipse p̄dicauerat eis.) Sz qdā discipulus epaphras noie: et postea archipp⁹. Et iō dicit (Audiētes fidē q ē pncipiū spūalis vite. Abac. 2. Iust⁹ meus ex fide. Debe. 11. Accedentē ad deū opz credere rē. Sz hec fides sine dilectiōe operante ē mortua: vt dicit Jaco. 2. Et iō oq q assit dilectio operās. Gal. vlti. In xpo iesu neqz circūcisio aliqd valet neqz p̄putium: s. noua creatura. Et iō dicit. (Et dilectionē quā habet) rē. Est autē qdā dilectio charitatis et qdā mūdāna: s. mūdāna nō se extēdit ad oēs: qz dilectio ad illos est cū qbus ē cōmūdāna: q est cā dilectionis et hec cā in dilectiōe mūdāna nō se hz ad oēs: s. tantū ē cū p̄sanguineis et mūdānis: sed dilectio charitatis se extēdit ad oēs. Et iō dicit. (In oēs.) Nā et si peccatores diliganē p charitatē hoc ē vt sint sancti. p Jo. 3. Nos scimus qm̄ trāslati sumus de morte ad vitā qm̄ diligimus fratres. Itē dilectio mūdi hz fructū in hoc mūdo: s. charitas in vitam eternā. Et ideo tertio subdit de spe dicens. (Propter spem q̄ reposita ē.) i. pp gloriā eternā que iō dī spes: qz p certo custodit. Job. 19. Reposita est hec spes mea in sinu meo.

C Deinde cū dicit. (Quā an audistis rē.) Oñdit quō adepti sunt ista. Et pmo cōmēdat doctrinā euāgelicā. Scdo misterij ibi. (Sicut didicistis rē.) Itē pmo cōmēdat doctrinā a veritate. Scdo ab eius dilatatiōe ibi. (Qd puenit rē.) Tertio a pfectu ibi. (Et fructificat rē.) Dicit g. Quā audistis. s. spē vel rē speratā. Et B i vbo veritatis euāgelij. Dec. n. excedit oia. p cor. 2. Nec oculus vidit: nec auris audiuit: nec in cor hois ascēdit rē. Et iō de⁹ eā reuelat. Mat. 3. Penitētiā agite appropinquabit eni regnū celoz rē. Hec at ē spes vā nō vana: sic qm̄ pmittēs ē mēdax: qz i vbo vitatis. Jo. 17. Sermo tu⁹ veritas est.

C Deinde cum dicit. (Qd puenit.) Cōmēdat doctrinā xpi a dilatatiōe: qz nō solū puenit ad vos: s. in vniuerso mūdo. ps. In oēm terrā exiuit sonus eoz rē. Mat. 24. Opz hoc euāgelij regni p̄dicari i vniuerso orbe: et tunc erit p̄sumatio. Sz quō: Nōdū ē p̄sumatio cū p̄dicatū sit in vniuerso mūdo. Rūdeo. Aliq dicit q euāgelij xpi nō est euāgelij regni. Sz B ē falsum: qz dñs dicit B euāgelij regni. Sz dicendū ē s. Crisostomū q adhuc viuētibus apōstolis euāgelij xpi ē diuulgatū p totū mūdū saltē q̄tū ad famā qd ē valde miraculosum q in quadraginta annis sic creuerit doctrina xpi. Et sic dicit i vniuerso mūdo q̄tū ad famā: et tūc erit p̄sumatio. i. destructio hierusalē. Scdz aug. at B nō ē vep: qz adhuc tpe suo erāt aliq gētes i qbus nōdū erat ecclesia. Et iō ipse dicit B eē itel ligēdū qm̄ p̄dicabit. Ita q qm̄ i oib⁹ gētibus ecclesia erit fundata licet aliq sint credētes aliq nō tūc erit finis: et B nō tpe apōstoli: s. circa finē mūdi: et sic i vniuerso mūdo loq̄ apōstolis de futuro sicut de p̄nti pp certitudinē euētus. ps. In oēm terrā exiuit sonus eoz rē. Pōt tñ dici q fm̄ famā ē diuulgatū p totū mūdū: s. nō s. fundatiōe.

C Deinde cōmēdat doctrinā xpi q̄tū ad fructus p bona opa ibi. (Et fructificat rē.) Ecc. 24. Flores mei fruct⁹

Ad colossenses

honoris et honestatis etc. Mat. 13. Attulit fructu aliud ce-
tesimū: aliud sexagesimū: aliud tricesimū etc. Et crescit. s.
in multitudine credentium. Act. 2. Dñs aut augebat q salui fie-
rēt quottidie i idipz. Et h magne p̄tatis fuit: qz sic i vob:
ita et alijs. Audistis p̄dicationē et cognovistis approbādo.
Cōsequenter cōmēdat ministeriū triplr. Primo p̄ cō-
parationē ad se. Secōdo p̄ cōpationē ad ipsos. Tertio q̄tū
ad vtroscqz. Dicit g. Edocti estis p̄ euāgeliz sicut ab epa-
pbra didicistis seruo. Apoc. vlti. Cōseruus tuus sum et
fratrū tuoz etc. Qui ē fidelis minister. s. nō querēs q̄ sua
sunt. p̄ cor. 4. sic nos existimet hō vt ministros xp̄i et di-
spēsatores misterioz dei etc. Qui fuit mediator iter aplz
et istos: vñ significauit: id est manifestauit etc.

Lectio.

III.

Ideo et nos ex qua die audiuimus:
non cessamus pro vobis orantes et
postulātes vt impleamini agnitione
voluntatis eius in omni sapientia et
intellectu spiritali: vt ambuletis digne deo per
omnia placentes in omni opere bono fructi-
ficantes et crescentes in scientia dei: in omni
virtute confortati scdm̄ potentiam claritatis
eius in omni patientia et longanimitate cum
gaudio gratias agentes deo et patri: qui di-
gnos nos fecit in partem sortis sanctorum in
lumine. Qui eripuit nos de potestate tenebra-
rum et transtulit in regnum filij dilectionis
sue: in quo habemus redemptionem et remis-
sionem peccatorum.

Supra posuit mās grāz actiōis ostēdēs p̄ qbus bonis
grās egit: hic ostēdit orationē ostēdēs qd p̄ eis petit. Et p̄
mittit p̄ditiōes oratiōis. Secōdo subdit bona petita ibi.
(Ut impleamini etc.) Oratio tres hz p̄ditiōes. Primo qz
sit rēpētitiua. Vñ subdit. (Ex qua die etc.) supple cepim⁹
orare. Jere. 31. Ex quo locutus sum de eo: adhuc recorda-
bor ei etc. Secōdo qz sit p̄tinua ibi. (Nō cessam⁹ etc.) i. Re-
gū. 12. Absit āt a me hoc peccatū i dño vt cessēs orare p̄
vobis etc. Ro. 1. Sine intermissiōe memoriā vñ facio sp̄ i
oratiōib⁹ meis etc. Tertio multiplex et p̄fecta ibi. (Orā-
tes et postulātes.) Orō ē ascēsus mētis i deū. postulatio
ē rez petitiō. Orō dz p̄cedere vt deuote petēs expandiat
sicut petēs p̄mittūt p̄suasiōe vt iclinēt: s̄ nos obem⁹
p̄mittere deuotionē et meditationē dei et diuinorū: non
vt eū flectamus: s̄ vt nos erigamus i eū. Tria autē petit
s. cognitionē v̄itatis ibi. (Ut impleamini etc.) Orationez
virtutis ibi. (Ut ambuletis etc.) Tolerantiā maloz ibi.
(In omni patientia.) Triplicē vō cognitionē optat. s. agē-
doz. Vñ dicit. (Ut impleamini i agnitiōe etc.) id est vt ple-
ne cognoscatis volūtātē dei. prime thes. 4. Dec ē volū-
tas dei sanctificatio v̄ra vt abstineatis etc. Ille ḡ cogit
volūtātē dei q̄ i sanctitate viuūt. Qui ḡ peccat nō cogno-
scit volūtātē dei: qz ois peccās ē ignozās. Ro. 12. Ut p̄be-
tis q̄ sit volūtas dei etc. Itē cognitionez diuinorū ibi. (In
omni sapientia) q̄ ē cognitio diuinorū. fm̄ aug. Sap. 1. Sē-
tite de dño in bonitate. Itē sp̄ualiū donoz ibi. (Et itelle-
ctu spiritali) i. nō hāz corporalīū rez. p̄me cor. 2. Nos
autē nō sp̄m̄ hui⁹ mūdi accepim⁹: s̄ sp̄m̄ q̄ ex deo ē etc.
Et apte coniungūt hec duo sapientia et intellect⁹: qz minor
ē sapientia si intellectu careat vt dicit Gregori⁹: et inutilis ē
intellect⁹ sine sapientia: qz sapientia iudicat et intellectus
capit: et nō valet cape nisi iudicet: et ecōuerso. Flo. diē qz

p̄m̄uz sumis generaliter. Scdm̄ p̄tinet ad actiua vitam.
Tertiu ad p̄tēplatiua. Nec sufficit cognoscere: qz scienti
bonū: et nō operanti peccatū ē illi vt dī Jac. 4. Vñ oz qz
assit virtuosa opatio quā p̄mo tāgit ibi. (Ut ambuletis
digne deo.) Indigne. n. ambulat q̄ nō viuūt: sicut decet fi-
liū dei. scde cor. 6. In oibus exhibeamus nosmetipsos sic
cut dei ministros i multa patientia etc. p̄me thes. 4. Sicut
p̄diximus et testificati sum⁹. Secōdo tāgit rectā intētionē
ibi. (Per oia placētēs.) Sap. 4. Placēs deo factus ē di-
lectus etc. Tertio studiū p̄ficiēdi ibi. (In omni ope bo-
no etc.) Semp. n. hō dz niti ad vltērius bonū. Ecc. 1. 24.
Flores mei fructus honoris et honestat⁹ etc. Ro. 6. Dabe-
tis fructū v̄m̄ i sanctificationē etc. Ad fructificationē se-
quitur augmētū sciētie: id dicit. (Et crescētēs etc.) Ex h. n.
qz alijs studet implere mādāta disponit ad cognitionem.
ps. Sup senes intellexi: qz mādāta tua q̄siui. Sap. 1. Nō
habitabit i corpore subdito peccatis etc. Et dicit dei: non
mundi. Sap. 10. Dedit illi scientiā sanctorū etc.

Deinde tangit tolerantiā maloz: qz ad virtutē nō suffi-
cit scire vel velle nisi imobilitē opeē qd non pōt eē sine
patientia et maloz tolerantiā. Et id dicit. (In omni virtu-
te confortati.) Ecc. 1. 4. Diuites i virtute pulchritudinis
studiū habētēs. Que virtus ē a deo. Vñ dicit. (Scdz po-
tentiā claritatis ei⁹.) Ephe. 6. Cōfortamini i dño. S̄ ad-
dit claritatis eius. i. xp̄i q̄ ē claritas p̄ris: qz p̄gere ad pec-
catū ē p̄gere ad tenebras. Sap. 7. Vapor ē. n. v̄tutis dei
et emanatio qdam ē claritatis oipotētis dei sincera.

Deinde cū dicit. (In omni patientia etc.) Petit eis tole-
rantiā i aduersis. Quidā. n. deficiūt vel p̄p̄ difficile aduer-
saz: et id oz habere patientiā. Luce. 21. In patientia v̄ra
possidebitis aīas vestras. Vel p̄p̄ dilationez p̄my. Et id
dicit. (Et longanimitate.) Que facit sustinere rē p̄mis-
sam. Abac. 2. Si morā fecerit expecta eū etc. Heb. 6. Lō-
ganimiter ferēs adeptus ē repromissionez. S̄z aliq̄ hec
duo vitā: s̄z cū tristitia. Lōtra h̄ diē. (Lū gaudio.) Ja. 1.
De gaudiū existate frēs cū i variis tētatōes iciderit etc.

Deinde cū dicit. (Grās agētēs etc.) Agit grās p̄ b̄ficijs
exhibitis oibus fidelibus. Et hoc p̄ b̄ificio grē qd p̄mo
ponit. Secōdo fructū grē ibi. (Qui eripuit etc.) Dicit ergo.
Oramus p̄ vobis agētēs grās deo. s. creanti: et p̄ri. s. ado-
ptati: q̄ dignos etc. Dixerūt aliq̄ qz dona grāz danī p̄ me-
ritis: et qz deus dat dignis grās: nō autē indignis: id h̄ ex-
cludit aplūs: qz q̄qd hēs dignitatis et grē: h̄ de⁹ fecit i te.
ḡ et effect⁹ grē. Et id diē. (Qui dignos nos fecit etc.) 2^a cor. 3.
Nō qz sufficiētēs sim⁹ cogitare aliqd a nob̄ q̄si ex nob̄ etc.
In p̄rez sortis sanctorū etc. Dēs hoīes de mūdo fm̄ nām
sunt boni. Et id instū ē eos aliquā partez h̄re dei. Mali
quidē partē h̄nt voluptates et tēporalia. Sap. 2. Dec est
ps n̄ra et hec fors. S̄acti vō habēt ipsum deū partē. Tre-
noz. 3. Pars mea dñs. ps. Dñs ps hereditatis mee. Et id
dicit. (Qui dignos etc.) Et addit. Sortis: qz duplr̄ aliqui
diuidūt. Qñqz p̄ electionē qñ vnus h̄ac: alius illā p̄re elū-
git. Aliqñ sorte. Prouer. 18. Cōtradictōes cōp̄mitit fors.
Dec autē ps cedit sanctis nō p̄ electionē p̄p̄riā. Jo. 15. Nō
vos me elegistis: s̄z ego elegi vos etc. S̄z qz ip̄e de⁹ elegit
nos. Sors. n. nihil aliud ē qz p̄mittere aliqd diuino iudic-
cio. Sors autē triplex ē. s. sultoria: diuinatoria: et diuiso-
ria. Prima in t̄p̄alibus nō ē mala. Secda vana ē et mala.
Tertia in necessitatibus aliqñ p̄mittēda: s̄z hec p̄ se ē pos-
sessio luminis. prime Ti. vlt. Lucē habitat inaccessibilē.
Job. 36. In manibus abscondit lucē etc. S̄z ex hac p̄te seq-
tur effectus grē. s. trāslatio de tenebris ad lucē. Et id p̄m̄
ponit trāslationē. Secdo modū i quo hoīes an̄ grām
sunt sui peccati. Et peccatū ē tenebra: et id sūt i p̄tate te-
nebrāz siue demonū siue peccatorū. Ephe. 5. Aduersus

rectores mundi tenebrarum habent. *Esai. 49. Captiuitas a forti tolletur. Trāstulit ut essemus regnū dei. Jo. 19. Regnū meū nō ē de hoc mūdo. Et hoc fit qm̄ libera- mur a peccato. Apoc. 5. Fecisti nos deo nro regnū. vel ad lraz vt vitā eternā. Mat. 3. 2. 4. 2. 10. Appropiabit regnū celoz. Et hoc ē qd̄ dicit. Regnū filij dilectionis sue. Dilectio vt dicit Aug. in glo. qm̄ dī spūsanctus q̄ ē amor patris et filij. Sed si dilectio sic semp̄ tenet p̄so- naliter: tūc filius eēt filius spūsancti: s; qm̄ dī essentialr: vt dī in glo. Filij ḡ dilectionis sue dī. i. filij sui dilecti: vel filij essentie sue. S; nūqd̄ hec ē vera. fili⁹ ē filius essen- tie patris: Dicēdū ē q̄ si genitiuus designat habitudinē cause efficiētis ē falsus: q; essentia nō generat nec gene- rat. Si aut̄ designat formā. i. habēs essentia suā qm̄ ma- terialr: sicut dī Egregie forme. i. habēs egregiā formā: sic ē va. Jo. 3. Pater diligit filiū et oīa dedit in manu ei⁹. *Deinde cum dicit. In quo habem⁹. Quidit modū trāstatis. Dō. n. existens in peccato dupl̄ tenebat subdi- tus. i. p̄ seruitutē. Jo. 8. Qui facit peccatū suus ē peccati. Itē erat reus pene et auersus a deo. Esa. 59. Iniquitates ve- stre diuiserunt iter vos et deū vestr: peccata nra absco- deēt faciē ei⁹ a nob̄ ne exaudiret. Nec duo remouet xps: q; in q̄tū hō fact⁹ ē p̄ nob̄ sacrificiū: et redemit nos in san- guine suo. Et iō dicit. In quo habemus redēptionē. p̄ me cor. 6. Empti estis p̄cio magno. S; in q̄tū ē de⁹ hēmus p̄ eū peccatoz remissionē: q; reat⁹ peccati solut⁹ ē p̄ euz.**

Lectio.

III.

Qui est imago dei inuisibilis primo- genitus omnis creature: qm̄ in ipso condita sunt vniuersa in celis: et in terra visibilia et inuisibilia. Siue throni: siue dñatōes: siue principatus: siue potestates. oīa per ipsum et in ipso creata sunt: et ipse est an̄ omnes: et omnia in ipso constant.

Postq; sup̄ius cōmemorauit gr̄e bñificia spālia et vlt̄a hic cōmēdat actorē hui⁹ gr̄e. s. xpm̄. Et p̄ cōparatōez ad deū. Sc̄do generalr p̄ cōparatōē ad totā creaturā ibi. (Primogenit⁹. *Tertio spāl̄iter p̄ cōparatōē ad eccle- siā ibi. (Et ipse ē caput. Circa p̄m̄ notādū ē qd̄ de⁹ dī inuisibilis: q; excedit capacitatē visionis cuiuscūq; itel- lectus creati: ita qd̄ nullus intellect⁹ creat⁹ nāli cognitōe pōt̄ p̄tingere ad eius essentia. Job. 36. Ecce deus magn⁹ vincēs sciētia nram. p̄me. Ti. vlt. Lucē habitat inaccessi- bilē. Ut ḡa beatis ex gr̄a nō ex nā. Rō hui⁹ assignat a Dionysio: q; oīs cognitōe terminat ad existēs. i. ad aliquā nām p̄cipantē eē. Deus autē ē ipsum eē nō p̄cipatuz. ḡ ē incognitus. Qui⁹ ḡ dei inuisibilis filius ē imago. S; vi- denduz ē quō dicat̄ imago dei: et q̄re dicat̄ inuisibilis. Et qd̄ de ratione imaginis sunt tria. s. q; sit ibi similitudo: q; deducta sit vel exp̄ssa ex eo cū quo ē similitudo: et q; dō- cta sit in aliquo p̄tinēte ad spēm vel signū speciei. Si enīz sint duo similia: quoz vnū nō deriuat̄ ab alio neutz di- cimus alterius imaginē: sicut ouū nō dī imago ouī. Et iō ab imitādo dī imago. Itē si sit filius: s; nō q̄tuz ad spēm vt signū speciei: tūc nec imago dicit̄: sicut in hoīe multa sunt accidētia vt color q̄tuz et h̄: et s; nullū hoz dī imago. S; si figurā ei⁹ accipiat: sic pōt̄ esse imago: q; figura ē si- gnū speciei: filius autē ē similis p̄ri: et p̄ filius filio: s; fili⁹ h̄z hoc a p̄re: p̄ aut̄ nō a filio. Et iō p̄prie loquēdo dicimus filiū imaginē p̄ris: et nō ecōuerso: q; deducit̄ et deriuatur hec similitudo a p̄re. Itē hec similitudo ē sim̄ speciei: q; fili⁹ in diuinis representat̄ aliquo mō: s; deficiēt̄ p̄ v̄bū mentis nre. Verbū aut̄ mētis nre ē qm̄ formamus actu formam*

rei cui⁹ noticiā habem⁹: et hoc significam⁹ v̄bo exteriori. Et h̄ v̄bū sic ceptū ē qd̄ rei similitudo quā in mente tene- mus: et sile fm̄ spēm. Et iō v̄bū dei imago dei dicitur.

Quantū ad 2m̄ sciēdū ē qd̄ arriani hoc v̄bū male itelle- xerūt iudicātes de dei imagine s; imagines q̄ fiebāt ab antiq; vt viderēt in eis caros suos subtractos sibi. sicut et nos facimus imagines sanctorū: vt q̄s nō videm⁹ in suba videam⁹ in imagine. Et iō dicit qd̄ inuisibile ē p̄p̄riū p̄ri: fili⁹ autē ē p̄m̄uz visibile in q̄ manifestat̄ bonitas p̄ris: q̄m̄ p̄ sit vt inuisibilis: fili⁹ v̄o visibilis: et sic alteri⁹ eēt nāe. Hoc aut̄ excludit apl̄us ad Heb. i. dicens. Qui cū sit splē- dor glorie et figura substātie eius. Et sic ē imago nō so- lum dei inuisibilis: sed et ipse inuisibilis est: sicut pater. Col. i. Qui est imago inuisibilis dei.

Deinde cū dicit. (Primogenitus. *Lōmēdat xps p̄ cōparatōē ad creaturā. Et p̄mo facit hoc. Sc̄do exponit ibi. (Quia in ipso. Circa p̄m̄ sciēdū ē qd̄ arriani sic itel- ligunt q̄m̄ dicat̄ primogenit⁹: q; sit p̄ma creatura: s; hic nō ē sensus vt patebit. Et iō duo sunt vidēda. s. quō hec ima- go sit genita: et quō primogenita creature. Quantū ḡ ad pri- mū sciēdū ē qd̄ in vnaquaq; re generatio ē s; modū sui eē et sue nāe. Alius. n. modus generatiōis ē in hoibus et ali⁹ in plātis: et sic de alijs. Nā aut̄ dei ē ipsum eē itelligere: et sic o; eius generatio vel ceptio intellectualis sit genera- tio vel ceptio nāe ei⁹. In nobis aut̄ ceptio itelligibilis ē ceptio nāe nre: q; in nobis aliud ē itelligere et nā nra. Et iō cū hec imago sit v̄bū et ceptio itellect⁹ opz dicere qd̄ sit germē nāe: et sic de necessitate genit⁹. q; accipit nāz ab alio. Sc̄do vidēdū ē quō dicat̄ p̄genitus. Deus. n. n̄ alio se cogit et creaturā: sed oīa in sua essentia sicut in p̄- eā effectiua. Filius aut̄ est ceptio intellectualis dei. s; q; cognoscit se: et per consequens omnem creaturam. Inq; tum ergo gignitur videtur quoddaz verbū representās totam creaturam et ipsum est principium omnis creatu- re. Si enim non sic gigneretur solum verbuz patris eēt primogenitus patris: sed non creature. Ecc. 1. 24. Ego ex ore altissimi prody primogenita ante oēm creaturam. Deinde cū dicit. (Quia in ipso. Exponit quod dicit̄ rat. s. q; sit primogenitus: q; s; est genitus vt principuz creature. Et hoc q̄tum ad tria. p̄mo q̄tum ad rerum creationem. Sc̄do q̄tum ad earuz distinctionē ibi. (In celis. Tertio q̄tum ad conuersationem in esse ibi. (Et omnia in ipso. Dicit ergo. est primogenitus creature: q; ē genitus vt principū omnis creature. Et ideo dicit. (Quia in ipso. Circa quod sciēdū ē qd̄ platonici po- nebant ydeas dicētes qd̄ quelibet res fiebat ex eo qd̄ par- ticipabat ydeā: puta hoīs vel alicuius alteri⁹ speciei. Lo- co oīum h̄z ydeaz nos habemus vnū. s. filiū v̄buz dei. Artifex. n. facit artificiū ex hoc qd̄ facit illud participare formā apud se ceptā quasi inuolūēs eā exteriori mate- rie: sicut si dicat̄ qd̄ artifex facit domū p̄ formā rei quaz habet apud se ceptā. Et sic deus omnia in sua sapientia dicitur facere: q; sapientia dei se h̄z ad res creatas sicut ars edificatoris ad domū factā. Nec aut̄ forma et sapien- tia ē verbū: et ideo oīa in ipso condita sunt: sicut in qdaz exemplari. Heñ. i. Dixit et facta sunt: q; in verbo suo eter- no creauit omnia vt fierent. Quantū autē ad distin- ctionē sciēdū est qd̄ aliqui sicut manichei errauerūt di- centes hec corpora terrena: quia corruptibilia facta esse a malo deo: celestia vero: q; incorruptibilia a bono deo: scilicet patre christi. Sed mentiuntur: quia in eodē sunt vtraz creata. Ideo dicit. (In celis. Et est hec distin- ctio s; partes nature corporee. Heñ. i. In principio idest in filio creauit deus. Platonici et dicunt qd̄ deus p̄ se creauit creaturas inuisibiles. s. angelos: et p̄ angelos crea-*

Ad colossenses

uit naturas corporeas. Sz hoc excludit qz dicit. Uisibilia et inuisibilia. De pmo Deb. ii. Sicut intelligimus esse aptata secula ut ex inuisibilibus visibilia fierent. De secundo aut. Ecc. 43. Paucavimus opus eius: oia autem dñs fecit et. Decat distinctio est fm creaturaz nãz. Tertia distinctio est ordinis et gradus in inuisibilibus cum dicit. (Sicut throni et.) Platonici et errant hic: dicebat. n. in rebus diuersas esse pfectiones et qualibet attribuebant vni pmo principio: et fm ordines eaz pfectionum ponebant ordines principiorum sicut ponebant pmi ens a quo participant oia esse: et illud principium ab isto. s. pmi intellectus a quo oia participant intelligere: et aliud principium vitam a quo oia participant viuere. Sz nos non sic ponimus: sz ab vno principio res habent quicquid in eis pfectionis est. Et id dicit. (Sicut throni et.) Quasi dicat. Non dependet ab alijs principijs ordinatis: sz ab ipso vno solo verbo dei. Sz quid est quod dicit. Ephe. i. Ipsum dedit caput et. Ubi quedam diuersitas videtur esse ab istis. Solutio. Dic. n. enumerat descendendo: qz ostendit progressum creature a deo: ibi ascendendo: qz ostendit quod filius dei: fm quod homo super omnes creaturas est. Sed tñ ibi principatus ponunt sub potestatibus: et virtutes inter diuisiones et potestates: hic principatus super potestates: et principatus medium inter diuisiones et potestates. Et fm hoc diuerse sunt sententia Gregorij et Dionysij. Dionysius enim ordinat eos. fm quod dicit ad ephesios: qz in secula hierarchia ponit diuisiones virtutes et potestates. Gregorius vero ordinat eos sicut hic habet: qz in secula hierarchia ponit diuisiones principatus et potestates: in tertia vero virtutes archangelos et angelos. Sz sciendum est: quod sicut Gregorius et Dionysius dicunt hec dona spiritualia ex quibus nominantur hi ordines: oia sunt omnibus: tñ quidam noianf a quibusdam quidam ab alijs: cuius ratio accipit ex dictis platonicoz. qz oia quod uenit alicui conuenit tripliciter: qz aut essentialiter aut participatiue: aut causaliter. Essentialiter quod quod uenit rei fm proportionem sue nature: sicut homini rationale. Participatiue aut quod excedit suam naturam: sz tñ aliquid de illo participat: sz imperfecte. sicut intellectuale homini: quod est supra rationale et est essentialiter angelorum: et idem aliquid participat homo. Causaliter vero quod uenit rei superuenienter: sicut homini artificialia: qz in eo non sunt sicut in materia. sz per modum artis. Unumquodque autem denotatur solum ab eo quod uenit ei essentialiter. Unum homo non dicitur intellectualis nec artificialis: sz rationalis. De dictis autem donis in angelis ea que ueniunt superioribus essentialiter: inferioribus ueniunt participatiue: que vero inferioribus essentialiter ueniunt: superioribus causaliter ueniunt. Et id superioribus denominant a superioribus donis. Supremum autem in creatura spirituali est quod attingat deum et quodammodo participet eum. Et id denotant superiores ex hoc quod attingunt deum. Cherubin quasi scientes deum. Seraphin quasi ardentes vel accedentes. Throni quasi habentes in seipsis deum. Tripliciter. n. aliquid potest alio participare. Uno modo accipiendo proprietatem nature eius. Alio modo ut recipiat ipsum per modum intentionis cognitione. Alio modo ut deseruiat aliquantulum eius virtuti: sicut aliquid medicinali artibus a medico: vel quod accipit in se medicine artibus: vel accipit cognitionem artis medicinalis: vel quod deseruiat arti medicine. Primum est maius secundo: et tertio. In sacra autem scriptura significat aliquid diuinum per ignem Deum. 4. Dominus deus tuus ignis consumens est et. Et id supremus ordo dicitur seraphin quasi ardentes deo et continent aliquid diuinum proprietatem. Secundus ordo est cherubin sequentes eum cognitione: et throni eius virtuti deseruietes. Alij autem ordines non noianf ex attingendo deum: sz per aliquam eius operationem. Et alij ut dirigentes: et sic sunt diuisiones. Alij exequentes. Et horum quidam ut principaliores ut princi-

patus. ps. Preuenerunt principes et. Alij fm executionem: sic sunt exequentes supra spirituales creaturas: ut sunt potestates que arcet demones: supra naturalia sunt virtutes que miracula faciunt: supra homines sunt archangeli ad magnas: angeli ad minima. Et sic concludendo dicit. Oia per ipsum sicut per causam effectiuam: et ipso sicut causam exemplarem. Jo. i. Oia per ipsum facta sunt et. Sz quod posset aliquid dicere. Numquid oia sunt eterna. id est apertius quasi respondens ad hoc dicit: quod non: sz ipse est ante omnia. s. tempus et res alias. puer. s. Dominus possedit me in initio viarum suarum antequam quicquid faceret a principio et. Vel ante dignitatem. ps. Quis similis deo et. Quantu ad seruationem dicit. Et omnia in illo stant: id est seruantur. Sic enim se habet deus ad res sicut sol ad lunas: quo recedente deficit lumen lune. Et sic si deus subtrahat suam virtutem a nobis: in momento deficerent oia Deb. i. Portans omnia verbo virtutis sue.

Lectio.

V.

Iste est caput corporis ecclesie qui est principium primogenitus ex mortuis: ut sit in omnibus ipse primatum tenens. Quia in ipso complacuit omnis plenitudinem diuinitatis in habitare et per eum reconciliari omnia in ipsum pacificans per sanguinem crucis eius siue que in terris siue que in celis sunt. Et vos cuius essetis aliquando alienati et inimici sensu in operibus malis: nunc autem reconciliauit in corpore carnis eius per mortem exhibere vos sanctos et immaculatos et irreprehensibiles coram ipso: si tamen permanetis in fide fundati et stabiles et immobiles a spe euangelij quod audistis: quod predicatum est in vniuersa creatura que sub celo est.

Postquam apertius comedauit christum per copationem ad deum et ad totam creaturam: hic comedat ipsum in copatione ad ecclesiam. Et primo generaliter. Secundo specialiter quantum ad colossenses ibi. Et vos cuius essetis et. Tertio quantum ad suam personam singulariter ibi. (Cuius factus sum et.) Circa primum duo faciunt: quod primo propositum habitudine christi ad totam ecclesiam. Secundo exponit ibi. (Qui est principium et.) Dicit ergo. Iste in quo habemus redemptionem christus est primogenitus creature. Sz quod habet factus est caput ecclesie. Duo occurrunt hic exponenda. Et primo quod corpus sit ecclesia: et secundo quod christus est caput. Ecclesia dicitur corpus ad similitudinem vnius hominis: et hoc dupliciter. s. et quantum ad distinctionem membrorum. Ephe. 4. Dedit quosdam quosdam apertius: quosdam autem prophetas et. Et quantum ad unitatem que licet sint distincta: tñ vnum seruit alteri. per cor. 12. Pro illius celis sollicita sint membra. Gal. 6. Alter alterius onera portate et. Itē sicut constituit vnum corpus ex unitate anime: ita ecclesia ex unitate spiritus. Ephe. 4. Unum corpus et vnum spiritus: per cor. 10. Unum panis et vnum corpus multi sumus et. Itē est alia consideratio membrorum ad caput ecclesie ad christum. Ipse enim christus est caput ecclesie. ps. Tu exaltas caput meum et. Et exponit quod est caput dicens. Qui est principium et. Caput enim respectualiter membrorum habet tria privilegia. Primo quod distinguitur ab alijs ordine dignitatis: quod est principium et presides. Secundo in plenitudine sensuum que sunt omnes in capite. Tertio in quodam influxu sensus et motus ad membra. Et id primo ostendit quod christus est caput ratione dignitatis. Secundo ratione plenitudinis gratiarum ibi. (Et in ipso complacuit et.) Itē tertio ratione influxus ibi. (Et per eum et.) Ecclesia quod est habet dupliciter statum. s. gratie in presenti et glorie in futuro et eadem ecclesia: et christus est caput et vtrumque

statum: qz p̄mus in gra z p̄mus in gloria. Quātuz ad p̄mū dicit. Qui ē p̄ncipiū: qz nō soluz est in gra. s̄m q̄ hō: s̄z ēt oēs sunt iustificati p̄ fidē x̄pi Ro. 5. Per obediētiā v̄nūs hoīs iusti p̄stitunt̄ m̄lti. Et iō dicit. (Qui ē p̄ncipiū). s̄. iustificatiōis z gr̄e in tota ecclesia: qz i veteri tēstam̄to sunt alig iustificati p̄ fidē x̄pi. Jo. 8. Ego p̄ncipiū q̄ z loquor zc. ps. Tecū p̄ncipiū zc. Itē ē p̄ncipiū q̄tū ad statuz glorie. Jō dicit. p̄mo genitus ex mortuis. Quia enim resurrectio mortuoz ē quasi q̄daz sc̄da generatio: qz hō in ea ad vitā eternaz reparat̄. Mat. 19. In regeneratiōe cuz sederit filius hoīs zc. z p̄c oibus p̄m̄ ē x̄ps: iō ē p̄mogenitus ex mortuis. i. eoz q̄ sunt geniti p̄ resurrectionē. S̄z de lazaro Jo. 11. R̄n̄deo. d̄f q̄ isti z alij n̄ resurrexerūt ad illā vitā imortalē: s̄z ad mortālē: s̄z x̄pus resurgēs ex mortuis iā nō morit̄ zc. vt d̄f Ro. 6. Apoc. 1. p̄mogenitus mortuoz zc. p̄ cor. 15. Nūc aut̄ x̄ps resurrexit a mortuis p̄mitie dormitiū. Et hoc vt in oibus sit ipse p̄ncipatū tenens: q̄tū ad dona gr̄e: qz ipse ē p̄ncipiū q̄tū ad dona glorie: qz ipse ē p̄mogenit̄. Ecc̄. 1. 24. In omni gente et in omni p̄plo primatum habui zc.

Deinde cū dicit. (Nūc aut̄.) Ponit b̄nficia x̄pi. Et p̄mū est recōciliatio in corpe eius. Et dicit corpus: non q̄ aliud sit corpus et aliud caro: s̄z ad oīdenduz q̄ accepit corpus in esse nature. Jo. 1. Et verbum caro factum ē zc. Itē carnis. i. mortale. Ro. 8. Deus filiū suū mittēs i similitudinē peccati zc. S̄z ē sanctificatio. Vñ dicit. (Exhibere vos sanctos. Deb. 13. Jesus vt sanctificaret ppluz suū zc. Tertiū ē ablutio a peccatis ibi. (Et immaculatos) Deb. 9. Sanguis x̄pi q̄ p̄ sp̄m̄ sanctū semetipsum obtulit deo emūdabit conscientia n̄raz zc. Itē q̄tū ad futura ibi. (Irrephēnsibilis.) z. pe. 3. Satagite immaculati z inuolati ei inueniri i pace zc. Et addit. Corā ipso. i. Reg. 16. Domo videt q̄ foris patent: d̄ns aut̄ intuet̄ cor. Exigit a nobis firmitatē fidei z spei. Jō subiūgit dicēs. (Si tñ p̄manetis zc.) Fides ē sicut fundamentuz ex cui⁹ firmitate tota firmat̄ ecclesie structura. Itē stabiles in spe nō moti a seipsis: z immobiles quasi nō excidentes a spe p̄ alios. A spe in q̄ euāgely. i. quā dat euāgely de bonis regni celoz. Mat. 4. Penitentiā agite appropinquabit. n. regnū celoz zc. Nec ē excusatio: qz ē p̄dicatū: videlicet p̄ aplos. Utit̄ p̄terito p̄ futuro p̄ certitudines ei⁹. Uel oī creature noue. s̄. fidelib⁹ q̄bus paratum erat.

Lectio.

VI.

Cuius factus sum ego paulus minister: qui nunc gaudeo in passionib⁹ p̄ vobis: z adimpleo ea que desunt passionum christi in carne mea pro corpore eius quod est ecclesia. Cuius factus sum ego minister s̄m dispensationem dei que data est mihi in vobis: vt impleaz verbis dei mysterium quod abscondituz fuit a seculis z generationibus: nunc autem manifestatum ē sanctis eius quibus voluit deus noras facere diuitias glorie sacramenti huius in gentibus qd̄ ē christus in vobis spes glorie quem nos annunciamus: corripientes omnem hominē z docentes in omni sapientia: vt exhibeamus omnem hominem perfectum in christo iesu i quo z laboro certando. s̄m operationez eius quam operatur in me in virtute.

Postq̄ cōmendauit x̄pm i cōparatiōe ad deū z ad vniuersam creaturā: ad totā ecclesiā: et ad ipos colossenses: hic cōmēdat eū i cōparatiōe ad seipsum: ostēdēs se eius minist̄. Et p̄mo ponit ministeriū. Sc̄do oīdit fidelitatē i ministrando ibi. (Qui nūc gaudeo zc.) Tertio ministeriū magnitudinē ibi. (Cuius factus suz zc.) Dic̄ ḡ. Dico q̄ p̄dicatū ē in vniuersa creatura cuius euāgely fact⁹ sum minister p̄dicandi: nō mea auctoritate: s̄z p̄dicatiōi ministeriū exhibens. p̄me cor. 4. Sic nos existimet homo vt ministros christi et dispensatores zc. S̄z ē minister

Deinde cū dicit. (Et p̄m̄ zc.) Oīdit x̄pm eē caput ecclesie rōne influxus. Et hec ē tertia rō capitis. Et p̄ ostendit influxum gratie. Sc̄do exponit qd̄ dixerat ibi. (Pacificans zc.) Dicit ḡp̄mo: dico q̄ placuit nō solū q̄tū ad hoc q̄ haberet i se: s̄z ēt vt p̄ eū ad nos deriuaret. Vñ dicit. (Et p̄ eū recōciliari oīa i ipsum.) z. cor. 5. De⁹ erat in x̄po mūdū recōciliās sibi. Exponit aut̄ q̄lis sit ista recōciliatio z quō oīa recōciliata. In recōciliatiōe aut̄ sunt duo considerāda. p̄mo i q̄ ueniūt q̄ recōciliant̄: discordes. n. diuersas h̄nt volūtates. Recōciliati aut̄ p̄sentit̄ in aliquo vno. Et sic volūtates prius discordes concordāt i x̄po. Et huiusmodi volūtates sunt z hoīm et dei et angeloz. Volūm qz x̄ps hō ē: dei qz deus est. Itē discordia erat inter iudeos q̄ volebant legē: z gētiles q̄ nō volebāt legē: s̄z vtrosq̄ x̄ps concordat: qz ex iudeis ē: et qz absoluit obseruātiās legis. Et hec concordia ē facta p̄ sanguinez zc. Inter deū. n. z hoīez cā discordie fuit peccatū. Inter iudeos et gētes lex. X̄ps p̄ crucē destruxit peccatū et impleuit legē. Et ita remouit cāz discordie. Deb. 12. Accessisti ad syon mōtē z ciuitatē dei viuēt̄ hierusalē zc. Et sic recōciliati sumus. Et ista sunt siue q̄ i celis vt angeli z de⁹: siue que i terris. s̄. iudei z gētiles. Jō x̄po nato d̄f Luc. 2. B̄lia in altissimis deo et in terra pax hoībuz zc. Itē i resurrectionē dixit. (Pax vob̄ zc.) Ut habet̄ Jo. 20. Eph. 2. Ipse enim est pax nostra qui fecit vtraq̄ vnum zc.

Deinde cū dicit. (Et vos zc.) Ponit cōmēdatiō x̄pi p̄ dona eis collata. Ubi p̄mo cōmēmorat statum p̄terituz. Sc̄do x̄pi b̄nficiū ibi. (Nunc aut̄ zc.) Tertio qd̄ exigit

Ad Colossenses

fidelis: qd ps qz nō refugit pati pericula qn diligēter exequat. Un pmo oñdit q affectu sustinet passiones. Scdo quo fructu ibi. (Adimpleo rē.) Affectu qdē leto: qz nūc gaudeo rē. p vobis. i. pp vram vtilitatē. scde cor. i. Siue tribulamur p vra exhortatiōe r salute rē. Et pp gaudiū vite eterne qd inde expecto qd ē fructus ministerij eius. Jac. i. Qd gaudiū existimate fratres mei cū in tentatōes varias incideritis: sciētes rē. Phil. z. Si emulor super sacrificium fidei vře: gaudeo r gratulor rē. Et ē h fructu vt adimpleam rē. Nec vba fm supficiē malū possent habere intellectu. s. q xpi passio nō eēt sufficiens ad redēptiōnē: s. addite sunt ad cōplendū passiones sanctor. Sed h ē hereticū: qz sanguis xpi ē sufficiens ad redēptiōnē etiam multoz mūdoz. i. Jo. z. Ipse ē ppiciatio p peccatis nostris rē. S. intelligēdū ē q xps et ecclesia est vna psona mystica cuius caput ē xps: corpus oēs iusti: glibet aut iustus ē: quasi mēbrū huius capitis. p cor. iz. Et mēbra de mēbro. Deus aut ordinavit in sua pdestinatiōe qstū meritoz deberet eē p totā ecclesiā tā in capite q in mēbris sicut r pdestinavit numez electoz. Et inter hec merita picipue sunt passiones sanctor: s. xpi. s. capitis merita sūt infinita: glibet vō sanctus exhibet aliqua merita. s. mēsurā suā. Et iō dicit. Adimpleo ea q desunt passionū xpi. i. totius ecclesie cuius caput ē xps: adimpleo. i. addo mēsurā meā. Et hoc in carne. i. egoipse patiens. Uel q sunt: idest desunt i carne mea. Doc. n. deerat q sicut xps passus erat in corpore suo: ita pateret i paulo mēbro suo: et sllr in aly. Et h p corpe qd ē ecclesia q erat redimēda p xpm. Eph. 5. Ut exhiberet ipse sibi ecclesiā gloriozā nō hntem maculā neqz rugaz rē. Sic ēt omnes sancti patiūtur pp ecclesiam que ex eoz exemplo roboratur. Hlofa. Passiones adhuc desunt eo q paritoria meritoz ecclesie nō est plena: nec adiplebit: nisi cū seculū fuerit finitū. Paritoria aut ē vas vel dom⁹ vbi pariter multa iferūt.

¶ Deinde cū dicit. Cuius sum rē. Oñdit dignitatē ministerij tripliciter. pmo ex mā adoptiōis. Scdo ex fine ad quē ducit ibi. (Ut impleamini rē.) Tertio ex vsu ibi. (Quā vos cū rē.) Sed diceret aliqs. Est ne magnū h ministeriū. Et rñdet dicēs. (Ita ē.) qz traditū ē mibi s. dispensatiōe. Qd duplr pōt exponi. s. actiue: r sic ē sensus. i. vt dispensem vobis diuina fideliter tradens ea: et hec potestas data est mibi. Uel passiue: r tūc ē sensus. i. s. q mibi ē dispensatū a deo. Ephe. 4. Dedit quosdā qdē apostolos qsdaz pphas rē. Act. iz. Segregate mibi barnabā r paulū i opus q assumpsi eos rē. Ecce qs ē finis certe nō pecunia nec gloria ppria: s. aliqd magnū ad qd accipi: qz vt impleā rē. Et pmo oñdit dignitatē ei⁹ ad qd accipit. Scdo oñdit qd ē illud qd ē xps. Itē pmo cōmendat magnitudinē eius ex diffusa p̄dicatiōe et occultatiōe et manifestatiōe. Accipit aut ad p̄uersionē gētiliū. Un vt adpleā verbū nō p̄dicatiōis: s. dispensatiōe eternā dei. i. vt mea p̄dicatiōe impletū oñdaz v̄bz dei. i. dei dispensatiōne et p̄ordinatiōe et p̄missionē de v̄bo dei incarnādo: vel dispensatiōe dei eternā qua disposuit vt gētes p xps p̄uertent ad fidez veri dei. Et h oportebat impleri. Numeri. z. Dixit q̄ et nō faciet: locutus ē et nō implebit. Esa. 55. Verbū qd egrediet d ore meo nō reuertet ad me vacuū: s. faciet q̄cuq; volui r p̄sperabit rē. S. h disposuit impleri p ministeriū pauli. Un dicit. (Ut impleā h mysteriū.) s. inq̄tuz ē res abscondita: qz mysteriū qd ē absconditū ē hoc v̄bū. Esa. z4. Secretū meū mibi rē. Qd absconditū fuit a seculis. i. a p̄ncipio seculoz et oib⁹ generatiōibus hoīum q h scire nō potuerūt. Eph. 3. Que sit dispensatiō sacri absconditi a seculis i deo. Nā r si phi antiq qdā d xpi deitate videāt dixisse vel ppria vel appropriata: sic

augustinus inuenit i libris platonis. In p̄ncipio erat verbum rē. tñ q v̄bz caro factū ē nullus scire potuit. S. dicit. Nōne fuit scitū p pphas. Rñdeo. dicēdū ē q sic tñ iq̄tū ptinebat ad euāgeliiū. Uel nō ita apte sicut apli sciuerūt.

¶ Deinde cū dicit. (Nūc aut rē.) Agit de manifestatiōe ei⁹: et p̄ oñdit qd manifestatū ē. Scdo oñdit qre manifestatū ē eis ibi. (Quibus voluit rē.) Dicit g. manifestatū ē nūc. s. tpe grē. z cor. 6. Ecce nūc tps acceptabile: ecce nūc dies salutis rē. Nec at ē sciētia sanctor. Sap. io. Dedit illi sciētiā sanctor rē. Job. 36. Annūciat de ea amico suo rē. S. h nō pp eoz merita: s. pp b̄spiciatū suū. Un dicit. (Quib⁹ voluit de⁹ rē.) Joā. is. Que audiui a patre meo nota feci vobis rē. Et subdit. Nō vos me elegistis: s. ego elegi vos rē. Mat. ii. Ita placitū fuit añ te rē. Notas facere diuitias glorie: qz p ista occulta deus apparet abūdāter gliosus. Nā oñdz not⁹ i iudea de⁹. S. p h sacris p̄uersionis gētiliū glia dei notificat p totū mūdū. Joā. i7. Ego te clarificam rē. Et h̄telligētib⁹. s. qd cōplet in eis. Ro. 5. Gloriamur in spe glie filioz dei. Et Ro. ii. Q altitudō diuitiaz sapientiē et sciētie dei rē. Hoc v̄bū ē qd ē xps. i. qd p xpm adipiscimur. s. spem glorie q olim videbat pmissa solū iudeis. Act. io. Mirabā q et i natiōes diffusa ē grā rē. Ro. 5. Iustificati ex fide paces habeamus rē. Et post: r gloriamur i spe glie filioz dei rē. Esa. ii. Radix iesse q stat i signū p̄loz rē. Sic ḡ oñdit origo misterij r finis. (S. subdit vsū ei⁹ cū dicit. (Quez nos rē.) Et circa h̄ tria facit: qz p̄ oñdit vsū ei⁹. Scdo fructum ibi. (Ut exhibeam⁹ rē.) Tertio auxiliū sibi ip̄sum ad p̄uersionē qdēdaz vsū ibi. (In q et laboro rē.) Usus ei⁹ ē nūciare xps. Et ponit vsū r modū vtēdi. ps. Annūciate inter gētes studia ei⁹ rē. i. Jo. i. Qd vidim⁹ r audiim⁹ anūciamus vobis rē. (Modus ponit ibi. (Corripientes rē.) Qd ē p̄fecta annūciatio: qz oī boī nō solū iudeis. Mat. h. vlti. Docete oēs gētes rē. Modus ēt ei⁹ ē docere veritate rē. r refellere falsitatē. Et iō dicit. (Corripientes oēs errores. vel ifideles i v̄bita. scde cor. io. Arma militie nrē nō sūt carnalia: s. potētia dei ad d̄structionē munitiōnū: p̄silia destruētēs rē. (Et docētēs oēs hoies i omni sapientiā. s. qd ē cognitio dei. Sap. is. Nosce. n. te sumata iusticia ē: r scire iusticiā r veritatē tuā radix ē immortalitatis rē. Et p cor. z. Sapientiā loqmur rē. (Fruct⁹ aut hic ē q hoies ducūt ad p̄fectū. Un dicit. (Ut exhibeam⁹ oēm hoies.) s. cuiuscūq; d̄ditōis p̄fectū nō i lege: s. i christo. Mat. 5. Estote p̄fecti rē. S. nūgd glibet tenet ad p̄fectōes: Nō s. itētiō p̄dicatois ad h̄ v̄z eē. Est at duplex p̄fectio charitatis. Unā de necessitate p̄cepti. s. vt in corde nihil admittat h̄riuz deo. Mat. zz. Diliges dñz deū tuū ex toto corde tuo rē. Alia de vtilitate s̄sily vt absteineat ēt a licitiz: r hec ē p̄fectio superogatiōis. S. ad h̄ habuit auxiliū a deo. Un dicit. (In q laboro. s. certādo h̄ ifideles r peccatores. scde Ti. z. Labora sicut bon⁹ miles xpi rē. Itē eiusdē. 4. Bonū certamē certauit rē. Et h̄ s. opationem ei⁹. p cor. is. H̄ra dei mecuz. Et h̄ facit deus in me in virtute miraculoz. s. p̄bendo virtutez. Luc. vlti. Sedete in ciuitate donec induamini virtute ex alto.

CAPI.

Volo enim vos scire qualem sollicitudines habeam pro vobis r p̄bis qui sunt laodicie r quicūq; nō viderunt faciez meam in carne vt consolent corda ipsoruz instructi in charitate r in omnes diuitias plenitudinis intellectus in agnitiōe mysterij dei patris r

II.

iesu christi: in quo sunt omnes thesauri sapie et scie absconditi. Hoc autem dico: ut nemo vos decipiat in sublimitate sermonum.

CSupra comedauit statum fidelium: q est gratie: et actorum. scz xpm: hic ptegit eos contra parrantia huic statui: et pmo contra doctrinam corumpentem. Secdo contra puerfos mores. 3. ca. ibi. (Igitur si surrexistis etc.) Circa pmo duo facit. Qz pmo ostendit sollicitudinem de eoz statu. Secdo tuetur eos contra mala doctrinam ibi. (Vocatur dico etc.) Itex pma pars diuidit in tres particulas. Qz pponit sollicitudinem. Secdo psonas de qbus sollicitat ibi. (Pro vobis etc.) Tertio de quo sit sollicitus ibi. (Ut consolentur etc.) Dicit g. Volo enim vos scire qualis habeam sollicitudinem scz magna. Et h ptenet ad bonum platum. Ro. 12. Qui pset in sollicitudine. Luc. 2. Pastores erant in eadez regione vigilantes et custodietes vigilias noctis supra gregem suum etc. Et no soluz p se conuersis et sibi presentibus: s; etia p alijs. Vn dicit. Pro vobis quos no vidi corpe: sed mente: et no soluz p istis: s; et p illis q no viderunt etc. Sollicitus qppe erat p toto mundo. Sap. 18. In veste poderis aaron totus erat orbis terraz etc. Sic in mente apli. 2. Cor. 11. Preter ea q extrinsecus sunt instantia mea quotidiana sollicitudo omnium ecclesiaz etc. Sed de qbus magis sollicitat. Respondeo. de no visis qstum ad aliqd: qz nesciebat qd fieret circa eos: no aut simplr.

CDeinde cuq dicit. (Ut consolentur etc.) ostendit de quo sollicitus sit. s. de eoz consolatione. Et pmo hoc ponit. Secdo quod possit hoc haberi ibi. (Instructi etc.) Dicit g. Ut consolentur. i. p me habeat consolationem spualē cuius consolationis factiuum est bonum. Est enim factiuum gaudij vt q tristatur de aliquo consolatur de alio eque bono. Duo autem sunt que solantur nos: scz meditatio sapientie. Sap. 8. Erit allocutio cogitationis redy mei. Aliud est oratio. Jac. 5. Tristat qz in vobis orat equo animo et psallat.

CConsequenter cuq dicit. (Instructi etc.) ponit spualiter sapie instructionem. Duplex est hic lra: scz q dicta est et que habet in glo. sic. Ut consolentur corda ipoz instructoz etc. ad cognoscendum etc. Et est idē sensus. Instructio g sapie consolatur contra mala temporalia. Debz autem hic ee instructus de via: et ideo dicit. In charitate q scz ē via ad deū. p. 2. Cor. 12. Adhuc excellentiorē viā vobis demonstrā: si linguis etc. Instructi g i charitate q deus nos diligit: et qua nos eum diligimus. vtrūqz n. nos solat. s. et qz dñs diligit nos. Gal. 2. Uiuo ego etc. Et post. Qui dilexit me et tradidit semetipm p me etc. Eph. 2. Diues in misericordia ppter nimiam charitatem suā qua dilexit nos etc. Itē qua nos deū diligimus nos consolamur: qz consolatio ē amicitia p eo sustineat mala. Ecc. 22. Et si euenierint mihi mala ppter illum sustinebo etc. Et subdit. In oēs diuitias. i. in omni capacitate. Intellē enim noster est in potētia ad aliqd cognoscendum: sed intellectus angeli in sua creatioe impletus est scia intelligibilius. Et ideo opz q nro intellectui humano superueniat scia. Vel per disciplinaz: s; bec est insufficientis: qz nunqz aliqd tm pot sciri sic q capacitate eius implet. Vel p reuelationē dinam et donuz dei. Et bec est sufficientis. Ecc. 15. Impleuit euz dñs spū sapie et intellectus etc. Et ideo dicit. Plenitudinis intellectus. i. in copia. Sap. 8. Quid sapia locupletius: Esa. 33. Diuitie salutis sapientia et scia. Instructi g in copia dine sapie que copia implet intellm. Et hoc habebimus cognoscēdo deū. Et ideo dicit. In agnitionē mysterij etc. i. ad cognoscēdū veritates sacramēti huius occulti: scz q deus sit pater iesu xpi. Vel mysterij dei patris: qd est xps iesus. Ideo dicit. Matth. 11. de aplis. Abscondisti heca sapientibus et pudētibus et reuelasti ea paruulis. Vel in agnitionē eterne gnationis et incarnationis xpi. Sap. 6. Cogitare g de illa sensus est consumatus.

Augu. Beatus q te nouit: infelix q te no nouit. Per cognitionē dei habet homo oēm plenitudinem. Joā. 17. Nec est vita eterna vt cognoscāt te soluz verū deū etc. S; nūqd p cognitionē xpi implet intellectus: Respondeo sic. qz in eo sunt oēs thesauri etc. Deus hz oium rez noticiā: et bec noticia coparat thesauro. Sap. 7. Infinitus enim est thesaurus hoibus etc. Thesaurus est diuitie cōgregate: s; effuse no dicunt thesaurus: s; que in vno sunt. Deus enim sapiam suam sparsit sup oia opa sua. Ecc. 1. p. Et sic no habet rōnem thesauri: s; fm q hz rōnes vniunt in vno. s. in sapia diuina. et omnes hz thesauri sunt i xpo. Sapia enim est cognitio diuina. Scia vero est creaturarū cognitio. Quicqd autē de deo potest sciri ptenēs ad sapiam totuz deus abundāter in se cognoscit. Itex quicqd pot cognosci de creaturis cognoscit in se supereminēter. Quicqd autē in sapia dei est: est in vbo suo vno: qz vno simplici actu intellectus cognoscit oia: qz in eo no ē sciētia in potētia nec in habitu. Et ideo in isto vbo sunt oēs thesauri etc. S; addit. Absconditi. qz q mihi aliqd abscondit contingit duplr. s. vel ppter debilitatē itellē mei: vel ppter velamē oppositū: sic quis no videt cādelaz: vel qz cecus est vel velata est. Ita in vbo dei sunt oēs thesauri sapie et scie: s; absconditi nobis qui no habemus limpidos oculos: s; lippos. Jo. 12. Adhuc modicū lumē in vobis est. Et qz est velatū duplici velamē. s. creature: qz itellē nūc ad illam cognitiōez no pot nisi p similitudinē creaturarū. Ro. 1. Inuisibilia dei p ea que facta sunt itellecta conspiciunt etc. Itē velatū in carne. Jo. 1. Et vbi caro factum est etc. Et si aliqd videmus de deo: no tm totū. Esa. 45. Uere tu es deus etc. abscondit etc. Nūi. 20. Aperi eis thesaurū tuuz. Ponam q aligs habeat cādelaz velatā no qreret aliud de lumē nisi q habitū ab eo reuelat: et id no oz sapias qreret nisi i xpo. p. 2. Cor. 13. No existimaui me aliqd scire nisi xps iesu etc. Et p. Jo. 3. Lū reuelabit tūc siles ei erim. s. oia scientes: sic q hret libru vbi eēt tota scia no qreret nisi vt sciret illū libru: sic et nos no oz ampli qreret nisi xpm.

CDeinde cuq dicit. (Vocatur dico etc.) instruit et monet eos contra doctrinam corumpentē. Seducebant autem a qbusdā phis contra fidē et ab hereticis q docebat obsequatias legalium. Jo pmo instruit eos contra phos. 2. p iudaicātes ibi. (In qz et circūcisi etc.) In scia vno mūdāna duo continent: qz ē qdā scia loquēdi: et qdā scia rez. et id duplr pnt decipere. Jo pmo munit eos contra phos decipientes eos p sciaz loquēdi. Secdo q decipientes eos p sciam rerū ibi. (Uidet ne qz etc.) Prio manifestat deceptiōez. Secdo assignat rōnē ibi. (Nā si corpe etc.) Dicit g. Dico q i xpo ē ois scia. Et h dico vt no querētes alibi sciaz decipiāmini. Et dicit. Nemo. i. nec dmostrhenes nec tullius in sublimitate fmonis. Esa. 33. Pplm ibi alti fmonis no videbis etc. S; nūqd est pctm vti fmonib' sublimib' etc. Rūdeo. No. qz ē sancti viri elegātius loquunt qz ē rhetozes mūdi: sic Ambrosius: Hieronymus: et Leo papa. Nā si licz vti ad psuadēdū in malo ornata locutiōe. multo magis in bona.

Lectio. II.

Am et si corpore absens sum: s; spiritu vobiscum suz gaudens et videns ordinem vestrum et firmamentū eius que in christo est fidei vestre. Sicut ergo accepistis iesum christum dominum nostruz: in ipso ambulate: radicati et superedificati in ipso et conformati in fide sicut et didicistis: abudantes in illo in gratiarum actione. Videte ne quis vos decipiat per philosophiam et inanem fallaciam secunduz traditionem hominum se-

Ad colossenses

cundum elementa mundi et non secundum christum: quia in ipso inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter: et estis in illo repleti qui est caput omnis principatus et potestatis.

Supra monuit ne per aliquam fallaciam sermonis decidat a fide: hic ponit rationem monitionis: que sumit ex bonis que in istis erant que non debebant perdere sed proficere in eis. et primo commemorat bona habita. Secundo ostendit quomodo in eis proficiant ibi. (Sicut ergo etc.) Circa primum duo facit. quia primo ostendit qualiter sunt sibi nota bona eorum. Secundo que bona in eis sunt ibi. (Gaudes etc.) Dicit ergo. Nazareth etc. Quasi dicat. Licet non predicaueri vobis nec vestra facta oculis videri nisi spiritu vobis iterum per affectionem gaudes de bonis vestris. **Cor. 5.** Absens quidem corpe: presens vero spiritu. puerb. 10. Filius sapiens letificat patrem etc. Et hoc quia reuelabat sibi per spiritum sanctum. Et ideo dicit. Sed spiritu vobiscum suz. 4. Reg. 5. Nonne cor meum in presenti erat quasi reuersus est homo de curru in occursum tui etc. Gaudes inquit sum: quia videns sum ordinem. i. ordinatam vestram conuersationem. **1. Cor. 14.** Oia honeste et secundum ordinem fiat in vobis. **Judic. 5.** Stelle manentes in ordine et cursu suo etc. Et firmamentum etc. **2. Thim. 2.** Firmum fundamentum dei stat etc. Et hoc in christo. **Eph. 3.** Habitare christum per fidem in cordibus vestris etc. Ecclesia enim est spirituale edificium. **Eph. 2.** In quo omnis edificatio constructa crescit in templum sanctum in domino. Cuius autem bonitas consistit in debito fundamento quod est fides et in debita superedificatione. Et ideo hec duo posuit.

Deinde cur dicit. (Sicut ergo etc.) monet eos ad hec seruanda. Et primo ad proficiendum. Secundo ad persistendum. Tertio ad gratias agendum. Dicit ergo. Sicut accepistis christum iesum dominum nostrum non peruertendo in ipso ambulare. **Rom. 12.** Adherentes bono. Ecclesia quoniam comparat spirituali edificio. **1. Cor. 3.** Templum dei sanctum est quod estis vos. Quoniam arbori quia fert fructum. Et eadem est comparatio fundamenti ad domum: et radice ad arborem: quia vtriusque firmitas est radix et fundamentum christus. **Esa. 10.** Erit radix iesu que stat in signum populoz. **1. Cor. 3.** Fundamentum aliud nemo potest ponere propter id quod positus est: quod est christus iesus etc. **Jo. 15.** Radicati. s. sicut boni rami: et superedificati in ipso et firmati. s. sicut boni lapides. hoc est si persistitis in fide eius. **1. Pe. 2.** Aduersarius vester etc. Et post. Cui resistite fortes in fide etc. Et hoc sic didicistis. s. i. vera fide. **Gal. 1.** Si quis vobis euangelicauerit preter id quod accepistis anathema sit etc. Abundantes in eo in gratiarum actione. i. gratias agentes abundanter. **1. Thess. 5.** In omnibus gratias agite. **2. Machab. 1.** De magnis piculis a deo liberati magnifice gratias agimus ipsi etc.

Deinde cur dicit. (Uidete etc.) monet ne decipiantur per vanam sapientiam. Et primo ponit monitionem. Secundo rationem ibi. (In ipso etc.) Circa primum primo docet vitare quod potest decipere. Secundo ostendit quare illud decipiat ibi. (Secundum traditiones etc.) Sed quod aliqui decipiantur per sapientiam seculari dupliciter contigit. scilicet quandoque per principia realia philosophice. quoniamque per sophisticas rationes. Et vtriusque docet cauere. Unum dicit. Ne quis etc. i. per philosophica documenta. **Esa. 47.** Sapientia tua et scientia hec deceperit te. Multi enim sunt propter philosophiam decepti a fide deuinitates. **Jere. 10.** Stultus est factus omnis homo a scientia sua etc. Quatum ad secundum dicit. Et inanem fallaciam que non fundat nisi super apparatus inuoluitioe verborum. **Eph. 5.** Nemo vos seducat inanibus verbis. Sed quomodo seducens: Qui seducit opere habet aliquid apparatus et aliquid non existens. Ideo primo ponit principium apparatus. Secundo defectus experientie. Principium apparatus est duplex. scilicet auctoritas philosophorum: et questus ad hoc dicit. Secundum traditiones hominum. i. secundum ea que aliqui tradiderunt propria ratione. **ps.** Dominus scit cogitationes hominum: quoniam vane sunt. Aliud est adinuentione rationis: quoniam. scilicet aliqui vult metiri ea que sunt fidei secundum principia rea-

rum: et non secundum sapientiam diuinam. Ex hoc enim multi decipiuntur. Et ideo dicit. (Secundum elementa mundi etc.) **Sap. 13.** Neque operibus attendentes agnouerunt quod esset artifex etc. Quamto enim causa est altior: tanto habet superiorem effectum. Unde qui voluerit considerare effectus superiores secundum causas inferiores decipiatur: sicut si quis consideret motum aque secundum virtutem aque non potest scire causas reflexus maris: sed sic si considerat eum secundum virtutem lune. Unum multo magis decipitur qui considerat proprios dei effectus secundum elementa mundi. Et hec est causa apparatus. Sed nunquam sunt semper respuende traditiones hominum et rationes. Respondeo. Non. sed tunc quando precedit physica ratio sed illa et non secundum christum. Infra eodem. Non tenentes caput ex quo totum corpus per nexus et iunctiones subministratum crescit in augmentum dei etc. Vel potest exponi secundum elementa mundi mensurando. scilicet veritatem secundum veritatem creaturarum. Vel hoc dicit propter ydolatrias colentes ydola et dicentes. Jouem celum. Vel secundum indeos ut sit sensus. Per philosophiam. i. per rationem voluntium trahere ad legalia secundum elementa mundi. i. secundum obseruationes corporales. **Gal. 4.** Sub elementis mundi eramus seruientes. Sed prima expositio est melior.

Deinde cur dicit. (Quia in ipso etc.) ponit rationes predictorum dicens. Quicquid non est secundum christum respuendum est. Sed nunquam est christus tantus: ut pro eo omnia respici debeant: Et respondet quod ita. quod ostendit tripliciter: primo per comparationem ad diuinitatem. Secundo per comparationem ad fideles ibi. (Et estis etc.) Tertio per comparationem ad angelos ibi. (Qui est caput etc.) Dicit ergo. Ideo respuendum est quod est contra eum quia ipse est deus. Unum plus est ei standum quam omnibus: quia in ipso habitat etc. Deus enim est in omnibus: sed in quibusdam per participationem similitudinis sue bonitatis: ut lapis et alia habet. Et talia non sunt deus sed habent in se aliquid dei: non eius substantiam sed similitudinem eius bonitatis. Et ideo non habitat in eis plenitudo diuinitatis: quia non est ibi secundum substantiam. Item est in mentibus sanctis que per amorem et cognitionem attingunt deum. Et ideo deus est in eis sed gratia: sed non corporaliter sed secundum effectus gratie: nec est plenitudo: sed secundum aliquos effectus terminatos. Sed in christo est corporalitatis: ut lapis et alia habet. Corpus enim diuiditur contra ymbra. infra eodem. Que sunt ymbra futurorum etc. Et sic deus continet dupliciter inhabitare: vel secundum ymbra: vel corporaliter. i. realiter. Primo modo inhabitabat in veteri lege: sed in christo inhabitat corporaliter. i. realiter: et secundum veritatem. Alio modo quia alii sancti inhabitantur solum secundum animum non secundum corpus. **Roma. 7.** Scio quod non habitat in me. i. in carne mea bonum: sed in christo diuinitas inhabitat corporaliter: quia habitatio dei qua sanctos inhabitat est per operationem. i. per amorem et cognitionem quod est opus solius mentis rationalis: sed in christo inhabitat per assumptionem hominis in unitate persone. Unum quicquid pertinet ad hominem totum inhabitat a deo. et ideo caro et mens inhabitatur: quia ambo sunt unita verbo. **Jo. 1.** Et verbum caro factum est. Sed tertio modo est sensus. Tribus enim modis est deus in rebus. Unus est compositus per potentias: potentias et essentiam. Alius per gratiam in sanctis. Tertius modus est singularis in christo per unionem. Corpus autem tres dimensiones habet. Et plenitudo diuinitatis his modis in christo superabundat: ideo corporaliter dicitur in eo esse. Et primus quidem modus est quasi longitudo: quia se extendit ad omnia. Item latus est per charitatem. Item quantum ad profundum incomprehensibilis. Sed ex hoc Nestorius errat. dicens unionem factam per inhabitationem tantum dicens verbum inhabitasse carnem. Sed contra hoc est quod apostolus dicit **Phil. 2.** Excarnauit semetipsum etc. Habitare autem homines non est excarnare: sed homines fieri. Et ideo subdit. In similitudinem hominum factus est. et ideo habitabilis dicitur christus. non quasi alius sit qui habitat et qui inhabitat: sed ipse est et homo plenitudo diuinitatis. **Deinde** cum dicit. (Et estis in illo etc.) ostendit idem per comparationem ad alios. Quasi dicat.

omnia accepistis. Jo. p. De plenitudine eius etc. Sciendum est autem quod platonici dicunt quod diuina dona perueniunt ad homines mediatis substatibus separatis. Et hoc est verum etiam secundum Dionysium: scilicet hoc est quoddam speciale: quod ab eo immediate qui replet angelos. Jo. p. Unigenitus dei filius qui est in sinu patris ipse enarravit etc. Deb. 2. Cum in initium accepisset enarrari per dominum ab his qui audierunt etc. Et ideo dicit Qui est caput omnis principatus et potestatis in quantum est rex eorum et dominus: non per conformitatem nature: quod sic caput est hominum. Et tangit istos ordines qui videntur habere quaedam pre eminentiam.

C Lectio. III.

In quo et circumcisi estis circumcissione non manufacta in expoliatione corporis carnis. sed in circumcissione christi cōsepulti ei in baptismo. in quo et resurrexistis per fidem operationis dei: qui suscitauit illum a mortuis. Et vos cum mortui essetis in delictis et preputio carnis vestre conuiuificauit cum illo donans vobis omnia delicta. delens quod aduersus nos erat cyrographum decreti quod erat in iuramento nobis. Et ipsum tulit de medio affigens illud cruci: et expoliatis principatus et potestates: traduxit confidenter palatium triumphans illos in seipso.

Supra munivit fideles contra deceptiōes secularis sapientie. hic instruit et munit eos contra hereticos volentes eos ad legalia trahere: quos primo docet vitare. Secundo excludit eorum falsam seductionem ibi. (Nemo etc.) Tertio prima in duas: quia primo ostendit legalia esse impleta in christo. Secundo ea excludit: ostendens quod non tenentur ad ipsa ibi. (Nemo vos etc.) Inter legalia autem primum est circumcisio. in qua iudei profitebantur obseruationem veteris legis: sic nos in baptismo profitemur obseruationem noue legis. Gal. 5. Testificor omni circumcidenti se quonia debitor est vniuersae legis faciende. Unā dicit quod fideles sunt circumcisi quadam spirituali circumcissione. Ex quo sequitur quod illa cessat. Unde primo ostendit quod circumcissione sunt circumcisi. Secundo in quo accipitur hec circumcisio ibi. (Cōsepulti etc.) Tertio assignat rationem huius circumcissionis ibi. (Et vos cum mortui etc.) Circa primum sciendum est quod duplex est circumcisio. scilicet carnalis et spiritualis. per christum vero sumus circumcisi non circumcissione carnali sed spirituali. Et ideo primo excludit carnalia. Secundo astruit spirituales. Dicit ergo. In quo. scilicet christo circumcisi estis circumcissione non manufacta. Ro. 2. Non enim qui in manifesto iudeus est: neque qui in manifesto in carne est circumcisio: sed qui in abscondito iudeus est et circumcisio cordis in spiritu non littera etc. In expoliatione corporis carnis hoc duplex potest legi. Uno modo sic. Dico circumcisi non manufacta circumcissione. vos dico manentes in expoliatione etc. scilicet carnalis corruptiōis: sed illud per Cor. 15. Caro et sanguis regni dei non possidebunt etc. Quasi dicat. Iō circumcisi: quod non habetis iam vitia carnis. infra. 3. Expoliates vos veterem hominem cum suis actibus etc. Vel dico circumcissione non manufacta quod circumcisio manufacta consistit in expoliatione corporis carnis quod abscondit ab alia. Unā alia littera habet. Litis carnis. scilicet corporis carnis. id est particule corporis que est caro: non quod aliud sit corpus et aliud caro. Et dicit carnis alludens legi: ubi fit mentio de carne. Hebr. 17. Circūcidetis carnem preputii vestri etc. Et hoc ut ostenderet quod est quedam carnalis obseruatiō. Sed nos non tali sumus circumcisi: sed circumcissione christi. Sicut enim christus assumpsit similitudinem carnis peccati. id est carnem passibilem ut a peccato liberaret: ita et remedia legis ut a legis obseruantia liberaret. Vel quam christus facit in nobis

que est spiritualis circumcisio. Ro. 2. non littera sed spiritu. Secundo ostendit quod adepti sumus eam in baptismo: et sic baptismus est spiritualis circumcisio. Et primo ostendit quod in baptismo exhibetur figura mortis christi. Secundo quod in eo accipitur conformitas ad resurrectionem christi ibi. (In quo et resurrexistis etc.) Dicit ergo. (Cōsepulti etc.) Quod in eo exprimitur similitudo mortis christi: ut sicut christus ponit primo in cruce et postea in sepulchro: ita qui baptizatur ponit sub aqua et ter sicut stetit christus triduo in sepulchro. Cōsepulti etiam. id est baptizati ad similitudinem mortis christi: ut sicut in ea destruxit peccatum: ita et in baptismo. Et sicut resurrexit de sepulchro ita et nos a peccatis in re: et a corruptione carnis in spe. Et hoc per fidem: quod virtute dei resuscitatus est. ps. Resuscita me etc. Et credens hanc resurrectionem fit princeps huius resurrectionis. Ro. 8. Qui suscitauit iesum christum a mortuis viuificabit et mortalia corpora vestra etc. Sed et christus resuscitauit se. Eadem est enim operatio patris et filii. ps. Exurgat diluculo etc.

Deinde cum dicit. (Et vos cum etc.) Ostendit rationem similitudinis. et primo ostendit similitudinem. Secundo modum dictorum ibi. (Delens etc.) Littera non est difficilis. Dixi vos circumcisos: quod cōsepulti estis christo in baptismo: et cōparauit baptismum sepulture et morti. Sed potest dici quod ad propositum magis esset si dicitur quod primo ostenditur quod baptismus sit circumcisio. Secundo ostendit rationem quare: quod scilicet peccatum est superfluitas et caro preputium est superfluitas. Ideo ergo est deponi peccatum et preputium. Sed in baptismo deponit peccatum. Ergo est idem quod circumcisio. Et ideo dicit. (Cum essetis mortui in delictis) id est propter delicta vestra. ps. Mors peccatorum pessima. (Et preputio carnis vestre) id est carnalis concupiscentie quod pertinet ad originale quasi astricti reatu malorum actuum et peccati mortalis hoc facies christus conuiuificauit etc. Ephe. 2. Cum essetis mortui delictis et peccatis vestris etc. Et hoc remouens a vobis omne peccatum condonans et remittens vobis omnia delicta. Idem est igitur circumcidi et conuiuificari. et hoc in baptismo per remedium mortis peccati: et cum circumcidimur per remotionem peccati originalis. Sed quod condonauit: Ratione domini est quod homo peccando duo incurrit. scilicet reatum culpe: et fruitum dyaboli. Et ideo dicit quod sunt peccata condonata. primum quantum ad remotionem fruitus dyabolice. Secundo ponit ablatiōem reatus culpe ibi. (Expoliatis etc.) Dicit ergo. Delens etc. Quod decretum dupliciter potest intelligi. Uno modo lex vetus Ephe. 2. Legem mandatorum decretis euacuans etc. Et sic loquitur hoc ad iudeos. Q. d. Et vos conuiuificauit. Cyrographum est scriptura manualis et proprie fit per contractum. Quicumque frangit decretum dei efficit reus culpe. Et hoc reatus consistit et in memoria hominis inde perturbata et maculata et in memoria dei indicatur et demonum qui cruciatur sunt. Hoc ergo remanens in memoria vocatur cyrographum. christus ergo condonauit omnia: et hoc delens cyrographum. id est memoriam transgressionis: quod cyrographum vel decretum erat aduersus nos: quod vtrumque erat in nos. Lex quidem: quod faciebat cognitiōem peccati et non iunabat. Cyrographum autem: quod memoria transgressionis ad puniendum erat. Et dicit decreti: quod non remittit ut facias quod non peccaueris: sed quod non est in memoria dei ad puniendum: nec in omnino memoria ad accusandum: nec in te ad tristandum. ps. Breviter quia tecta sunt peccata etc. Vel cōiter loquitur non solum ad iudeos sed ad omnes. Unus decretum sanctum est per hominem. Hebr. 2. Ex omni ligno paradisi comederis ligno autem scie boni et mali ne comedas. In quocumque die comederis morte morieris etc. Sed hoc decretum est homo transgressus: et hoc in memoria est cyrographum contrarium nobis quod christus deleuit. Et quomodo: In cruce quando tulit ipsum de medio etc. Consuetudo enim erat quod soluens omnia ad que quis tenebat scindebat cyrographum. Homo autem erat in peccato: sed christus soluit pro nobis patiēdo. ps. Que non rapui tunc exolebam. Et ideo simul cum morte christi hoc cyrographum est destructum. et ideo dicit. Tulit de medio. id est sustulit de rerum natura. et hoc affigens cruci per quam

Ad colossenses

satiffaciēs deo: tulit peccatus nostruz.
C Deinde dicit. (Expoliās rē.) Ostēdit quōd liberauit a seruitute peccati. Detur enī q̄ vsurarius p̄pter cautionez teneat hoīem captū. Nō sufficeret destructio cautionis: nī si liberaret. Sic r̄ x̄ps. Et iō dicit. (Expoliās rē.) Dec expoliatio refertur ad sanctos mortuos ante passionē x̄pi. et sic x̄ps eos de inferno expoliādo liberauit. Zach. 9°. Tu vō in sanguine testamenti tui emisisti vincos tuos de lacu in quo nō erat aqua rē. Esa. 49°. Equidē r̄ captiuitas a forti tollitur: r̄ quod ablatuz fuerit a robusto saluabit. Uel de viuis: r̄ sic expoliāuit eos a demonibus. Luc. ii. Si aut̄ fortior illo supueniens vicerit eū vniuersa arma eius auferet in quibus cōfidebat: r̄ spolia eius distribuet. Jo. 12°. Priniceps huius mūdi eyciet foras rē. Dicit ḡ. expoliās p̄ncipatus r̄ potestates. i. ipsos demones. Ephe. vlt. Aduersus p̄ncipes r̄ potestates: aduersus mundi rectores tenebrarū harū rē. **T**raduxit ipsos sanctos cōfīdētē tāq̄ auctoritate habēs in celū q̄tuz ad mortuos r̄ viuos in regnū glorie sue. Uel traduxit. i. extra duxit. i. expulit p̄ncipatus ex homine. Esa. 51. Induere fortitudinē brachiarū dñi rē. **P**alaz. i. euidentē iudicio quo cognoscat q̄ traducti sunt. Olim enīz totus mundus seruiuit ydolis nūc nō. Uel palaz corā multitudīe angeloz: tuz qz descendit ad infernū sanctorū tum qz ascendit in celuz. Et hoc in semetipso. i. in sua virtute. Phil. 3. Scdm̄ operationē qua possit etiā subycere sibi oīa. Alia littera sic habet. Et exuens se carne p̄ncipatus et potestates exemplauit fiducialiter triumphans. Et exponitur sic. Exuens se carne. i. mortalitate. p̄me Cor. 15. Caro r̄ sanguis regnum dei nō possidebunt. i. mortalitas carnalis corruptionis. Rom. 6. X̄ps resurgens ex mortuis iam nō moritur mors illi vltra nō dñabitur rē. z. Cor. 5. Et si cognouimus fm̄ carnē x̄pm: s̄z nūc iaz nō nouimus. Exemplauit. i. in se exempluz prebuit quomō sunt vincēdi. Reliq̄ nō mutantur. **L**ectio. III.

Nemo ergo vos iudicet in cibo aut in potu aut in parte diei festi aut neomenie aut sabbatorum que sunt ymbra futurorum. corpus autē christi. Ne mo vos seducat volēs in humilitate r̄ religione angelorum que non vidit ambulās frustra inflatus sensu carnis sue r̄ nō tenens caput ex quo totum corpus per nexuz r̄ coniunctiones siue ministraruz r̄ constructum crescit in augmentum dei. Si ergo mortui estis cum christo ab elementis huius mundi quid adhuc tanq̄ viuētes mundo decernitis? Ne tetigeritis. neq̄ gustaueritis: neq̄ cōrectaueritis que sunt omnia in interitu ipso vsu fm̄ precepta r̄ doctrinas hominum que sunt rationem quidē habentia sapientie in superstitione r̄ humilitate r̄ non ad parcendum corpori non in honore aliquo ad saturitatem carnis.

Supra ostēdit legalia eē impleta in christo p̄pter circūcisionē in eo impletā que est legalīū professio: hic cōcludit eos nō obligari ad legalia precepta ceremonialia. Cerimonialia vero erāt quattuor: scz sacrificia: sacra: sacramēta: r̄ obseruatiē. Sacrificia imolabant̄ deo vt oues vituli r̄ h̄. Sacra erāt sicut vasa r̄ solēnia tempora. Sacramēta erāt tria. scz circūcisio: agnus paschalis: r̄ cōsecratio sacerdotū. Obseruatiē autē erāt ea que pertinebāt ad singularē con-

uersationē populi israel: vt cibi: vestes r̄ h̄. Quedaz vero predictoz ptinebāt ad quosdā: vt sacrificia vasa r̄ alia h̄. qdā ad oēs. De p̄mis aut̄ nō facit mētionē: s̄z de tangētib⁹ totū pplm̄ sicut nūc baptismus. Facit aut̄ mētionē de obseruatiōib⁹: qz abstinebant a certis cibis. Leui. ii. vt de q̄drū pedibus ab his q̄ vngulā nō diuidūt. In potu etiā vas qd nō haberet operculū imundū erat. r̄ qcqd in eo erat. Et iō q̄tū ad hoc dicit. Nemo vos iudicet. i. cōdēnabiles p̄ter in b̄ qd vtimini cibis vel potib⁹ p̄hibitis in lege. Ro. 14°. Qui nō māducat māducatē nō iudicet rē. Itē facit mētionē de sacris ad tēpoz solēnitatē ptinētibus. In veteri autē lege erat solēnitas iugis: vt sacrificiuz vespertinū r̄ matutinū. quedā aut̄ q̄ certis tēporibus fiebant. Et hoz quedā fiebāt pluries in āno. qdā semel tr̄: sicut pascha. scenopbe gia: r̄ p̄thecosten: s̄z sabbatū r̄ neomenia pluries: qz istud qualibz hebdomada: illud semel in mēse. Et huius rō erat qz oīa festa tēdūt ad honozē dei. Impēdimus aut̄ deo honozē: vel p̄pter aliqd̄ eternū: r̄ sic est iuge sacrificiuz: vel p̄pter aliqd̄ tēporale: r̄ hoc q̄tum ad totū hoīum statū: r̄ sic sunt duo. i. creatiōis b̄ficiū r̄ sic ē sabbatū. Exo. 20. Memēto vt diē sabbati sanctifices. Et rō ponit̄ ibi: qz septimo die requieuit. Et rō allegorica est: qz significat getē x̄pi in sepulchro. Et anagogice getē aīe in deo. Itē b̄ficiuz p̄p̄gatiōis r̄ p̄seruatiōis qd fit p̄ tēpus. Et qz iudei obfuebāt tēpora a luna iō dicit. Sextū neomenie. i. noue lune. Sunt etiā alie cāe. i. liberatiōis sp̄alis: r̄ sic superaddite sunt alie solēnitates: r̄ iō dicit. In pte diei festi: aut neomenie q̄ fit quolibz mēse. Leui. 3. aut sabbatoz p̄ qualibz septimana. Et diē sabbatoz: qz sabbatū est requies: r̄ isti habebāt plura sabbata: qz septimū diē r̄ septē septimanas. i. pentecosten. que in septima septimana est a pascha: que ē p̄ncipiuz āni. r̄ septimū mēsez r̄ septimū ānuz in quo fit remissio debitorū. Itē septima septimana ānorū. i. in iubileo. Et ideo diē sabbatoz. Quasi dicat. Nullus vos cōdemnet: quia hec non obseruatis. Et hoc ideo: qz sunt ymbra futurorū. i. x̄pi. Et ideo veniēte veritate d̄z cessare ymbra. Corp⁹ aut̄ x̄pi. i. corpus ptinēs ad x̄pm. qñ qs videt ymbra sperat q̄ corpus sequat. Legalia autē sunt ymbra precedēs x̄pm r̄ eum figurabant venturū. Et ideo dicit. Corpus. i. veritas rei pertinet ad x̄pm: sed ymbra ad legem.

Deinde cū dicit. (Nemo vos seducat rē.) Loquitur cōtra seductozes r̄ d̄ceptozes. Et p̄mo monet vt nō decipiātur. Secūdo arguit d̄ceptos ibi. (Signo mortui rē.) Itē p̄mo reddidit cantos a seductiōe. Secūdo ostēdit per qd̄ seducant̄ ibi. (Volēs in humilitate rē.) Tertio in quo desiciat ibi. (Que nō vidit rē.) Dicit ḡ. Nemo vos seducat. s. a veritate quā dixi. Ephe. 5. Nemo vos seducat inanibus verbis rē. Seducūt enīz in humilitate isti pseudo itroducētēs legalia: qz vtēbātur simulata sanctitate. Sanctitas autē in duobus cōsistit: scz in humana cōuersatiōe r̄ cultura dei. Isti autē ostēdebāt humilē cōuersationē videntes non curare de rebus mundi. Et ideo dicit. In humilitate. Ecc. 19. Est q̄ nequiter se humiliat r̄ interiora eius plena sunt dolo. Itē dicebāt se predicare ad reuerentiā dei. Et dicit. Et religione angeloz. Religio enīz est fm̄ tullius que cuidā nature quā dīnam vocāt cultuz r̄ cerimoniā affert. z. Thi. 3. Dabētēs quidē sp̄m pietatis: virtutē autē eius abnegātes. Et fm̄ Ho. legiī sic. In religione rē. Quia p̄ b̄ itendunt qz videant̄ esse angeli. i. nuncy dei. Mat. 7. Attēdite a falsis p̄phetis rē. Uel in religione angeloz ad lras. qz vetus lex est tradita p̄ angelos in manu mediatoris: vt dicit̄ Hal. 3. Deb. z. Si enīz qui per angelos dictus est sermo fact⁹ est firm⁹ rē. Et isti dicebāt cultū legis obfūdūz qz tradita erat p̄ angelos. S̄z tr̄ triplex ē eoz defect⁹. i. sciētie iusticie r̄ fidei. Et q̄tū ad p̄mū dicit. Volēs q̄ nō vidit

id est intellexit persuadere. et semper repetas. Nemo vos seducat. Isti enim nesciebant quo fine data esset lex. i. tibi. i. Volentes esse legis doctores non intelligentes neque que loquuntur. neque de quibus affirmant. Quatum ad secundum dicit. Ambulas frustra inflatus. Licet sic humilitatem pretendat. Et ponit duo. scilicet quod religio eorum sit inutilis. quod ambulat frustra. scilicet operantes opera que non profunt ad vitam eternam. Sap. 3. Inutilia sunt opera eorum Job. 39. Frustra laboravit nullo timore cogente. Item pretendunt falsam humilitatem. Unde dicit. (Inflatus etc.) Differentia est inter inflatum et pingue. quod pingues veritatis sunt pleni. inflati vero vacui. sed vento extensi. Qui ergo vere sunt humiles sunt pleni. sed qui apparerunt tamen inflati. Sap. 4. Dirumpe illos inflatos sine voce. Hoc sensu intelligitur illud. Scientia inflat. i. cor. 8. Nec sapientia est gravis. scilicet quod inflat non quod est ex deo Mat. 16. Caro et sanguis non revelavit tibi etc. (Quatum ad tertium dicit. (Non tenes caput). scilicet christus per fidem. Et talis decipitur quod sine christo est in tenebris. i. tibi. 6. Si quis non acquiescit sanis verbis etc. Sed quare est caput? R. n. dicitur dicens. Quia ab eo dependet totum bonum corporis. scilicet ecclesie. In corpore enim naturali sunt duo bona. scilicet operatio membrorum et augmentum corporis. Et hoc ecclesia a christo. Ex eo enim dependet totum corpus. Ro. 12. Multi vnum corpus sumus in christo etc. Et ideo dicit. Coniunctum in corpore enim est duplex coniunctio membrorum. scilicet secundum contactum. quod manus est coniuncta vline. hec pectori et sic de alijs. Alia est coniunctio seu coniunctio nervorum. Et ideo dicit. Coniunctum et nexum Sic in ecclesia est coniunctio per fidem et scientiam. Ephe. 4. Unum deus vna fides. vnum baptisma. Sed hoc non sufficit. nisi sit coniunctio charitatis et nexio sacramentorum. et ideo subdit. Subministratum per nexum. quod per charitatem vniuersi subministrat alteri. Augetur etiam per christum. quod crescit. scilicet corpus coniunctum sic in augmentum dei. i. quod deus facit in nobis. ps. Beatus vir cuius est auxilium abs te ascensionem in corde suo disposuit etc. Vel dei id est christi quod deus corpus auget dum auget ecclesia. Ephe. 4. Ad consummationem sanctorum in opus ministerium in edificationem corporis christi etc.

(Deinde cum dicit. (Si ergo mortui etc.) Arguit iam deceptos Et primo ponit rationem redargutionis ex additione deceptorum. Secundo ex additione eorum in quibus decipiebantur ibi. (Que omnia sunt etc.) Leditio eorum erat libertas. quod sicut erant mortui peccato. ita et legi. Unde seruare eam non debebant. Dicit ergo. Si mortui estis cum christo mortuo legi ab elementis mundi. i. a legalibus obseruationibus. quod iudei seruiebant deo vero. tamen sub elementis. sed gentiles sub ipsis elementis. quod adhuc veritate cognita tanquam in hoc mundo ut iudei decernitis tageda et comededa. i. dices. Ne tetigeritis hoc quod peccatum est neque gustaueritis de porco et anguilla. Leui. 11.

(Deinde cum dicit. (Que omnia etc.) Ostendit qualia sunt ex parte legalium dices quod sunt noxia et vana et grauiora. Unde dicit. Que omnia sunt in iteritum. quod mortifera post passionem christi potentibus spem in eis. scilicet post tempus gratie diuulgate simpliciter omnibus sunt mortifera. Quod dico propter opiniones hieronymi et augustinus supra ad Gal. 2. cap. ponit. Ad iteritum ergo et in mortem perducuntur sunt. Et si dicatur quare ergo legimus vetus testamentum. dicimus quod legimus ad testimonium non ad usum. Et ideo dicit. Sunt in iteritum ipso usu. i. non ad testimonium. sed ad usum Item sunt vana que non inveniuntur rationi nec auctoritati. scilicet hec non inveniuntur auctoritati diuine. scilicet humane. Unde dicitur hoc precepta Sed nunquid non sunt precepta a deo? R. n. deo. sic quousque veniret veritas. Matth. 15. Irritum fecistis mandatum dei propter traditiones vestras. Item non inveniuntur rationi. quod sunt habentia rationem sapientie in suppositione. Quasi dicatur. Non habet rationem que iducat. nisi ad suppositionem. Iam religionem supra modum et extra tempus ipsorum obseruati. Et in humilitate. scilicet humilitate tamen secundum deiectionem. quod liberaf per christum a seruitute legis non debet se supponere seruituti. Gal. 5. Nolite iterum

sub iugo seruitutis retineri etc. Seruantur tamen aliqua que et si non auctoritate diuina tamen humana ratione sunt utilia. sed hoc deficiat hic. Sunt enim grauiora hec secundum se considerata. Tria autem desideramus. scilicet gratiam honorem et sufficientiam. que hec legalia non habent. Subtractio enim ciborum tria est saturitati. Inducunt etiam laborem propter obseruationes multiplices. Nec sunt ad honorem. sed ad confusionem multas. ut illa aspsio cineris et hoc. Act. 15. Hoc est onus quod neque patres nostri neque nos portare potuimus etc. Ad non peccandum corpori. id est ecclesie non ad honorem dei sed ad saturitatem carnis. id est ad implendum carnalem affectum.

CAP.

III.

Sicut si consurrexistis cum christo que sursum sunt querite ubi christus est in dextera dei sedes. que sursum sunt sapite non que sunt super terram. Mortui enim estis et vita vestra abscondita est cum christo in deo. cum autem christus apparuerit vita vestra tunc et vos apparebitis cum ipso in gloria. Mortificate ergo membra vestra que sunt super terram. fornicationem. immundiciam. libidinem concupiscentiam malam. et auariciam que est simulacrum seruitutis propter que venit ira dei in filios incredulitatis in quibus ambulastis aliquando cum viueretis in illis.

(Supra apostolus monuit fideles seducetes. hic instruit eos contra puerilitatem morum. et primo propositio generalis doctrina. Secundo specialiter ibi. (Mulieres subdite etc.) Circa primum duo facit. quod primo instruit eos de habenda recta intentione finis. Secundo de rectitudine humane actionis ibi. (Mortificate etc.) Item prima diuiditur in duas partes. quod primo ponit modum instructionis. Secundo assignat rationem ibi. (Mortui enim etc.) Circa primum primo ponit susceptum beneficium. Secundo ex hoc concludit instructionis documentum ibi. (Que sursum etc.) Beneficium est quod surreximus cum christo resurgente. scilicet hoc dupliciter. Uno modo per spiritum corporalis resurrectionis. i. cor. 15. Si autem christus predicat quod resurrexit a mortuis. quod quidam dicunt in vobis quoniam resurrectio mortuorum non est. Item cum eo resurgente reparamur ad vitam iusticie. Ro. 4. Traditus est propter delicta nostra. et resurrexit propter iustificationem nostram. Quasi dicatur. Si christo resurgente et vos resurrexistis. 2. cor. 4. Qui suscitauit dominum iesum et nos cum iesu suscitabit etc.

(Deinde cum dicit. (Que sursum etc.) Concludit documentum debitu finis. et primo per comparationem ad finem et ut finem principaliter aliquid intendat. Secundo ut finem de alijs iudicet. Dicit ergo. Si surrexistis cum christo que sursum sunt querite. Mat. 6. Primum querite regnum dei et iusticiam eius etc. Dic. n. est finis. ps. Unam petam a domino etc. Et ideo hoc querite ubi christus sedet in dextera. Mar. 16. Dominus quidem per prophetas postquam locutus est eis assumpsit in celum et sedet a dextris dei etc. ps. Sede a dextris meis etc. Et intelligenda est dextera non pars aliqua corporalis. sed similitudinaria. Dextera enim est potior pars hominis. christus ergo sedet ad dexteram. quod hoc in potioribus bonis patris est. scilicet secundum quod deus in equalitate eius est Et sic sit ordo in vobis. ut quod christus est mortuus et surrexit. et sic est assumptus a dextris dei. ita et vos moriamini peccato. ut postea viuatis vita iusticie. et sic assumamini ad gloriam. Ut nos resurreximus per christum ipse autem ibi sedet. ergo desiderium nostrum deest ad ipsum. Mat. 24. Ubi fuerit corpus ibi congregabuntur et angelus etc. Mat. 6. Ubi est thesaurus tuus ibi est et cor tuum etc. Item de beatus iudicare de alijs secundum ipsum. Et ideo dicit. Que sursum sunt sapite etc. Alstruit vnum et aliud negat. Sapit autem que sursum

Ad colossenses

sunt q̄ fm̄ supnas rōnes ordinar vitā suā & de oib' iudicat fm̄ ea. Jac. 3. Nec ē sapiētia desursum descendēs. Sapit aut rez que sunt super terrā q̄ s̄z terrena bona oia ordinar & iudicat iudicās ea sūma bona. Phil. 3. Et glia in pfusiōe eoz qui terrena sapiunt & c.

Deide cum dicit. (Mortui. n. & c.) Ponit rō monitionis Et p̄mo memorat quādā mortē. Sc̄do inuit occultatio nem cuiusdā vite ibi. (Et vita & c.) Tertio docet hui' vite manifestationē ibi. (Cū aut x̄ps & c.) Prius eniz vnū phibuit & aliud astruxit. & nūc ad hec duo redit. P̄rio sic. Non sapite q̄ sunt terrena. q̄ mortui estis terrene cōuersationi. Mortui. n. hui' vite n̄ sapit ea q̄ sūt hui' mūdi. ita & vos si mortui estis elemētis huius mūdi. Ro. 6. Existimate vos mortuos esse q̄dez pctō: viuētes autē deo & c. Esa. 26. Mortientes nō viuāt. gigantes nō resurgāt & c. Cū aut dixit. Existimate & c. Subdit. Viuētes. Et iō aliavita est occulta. vñ etiā hic dicit. Et vita v̄ra & c. Et hāc vitā acgrim' nobis per x̄pm. i. Pe. 3. X̄ps p̄ peccatis nostris mortu' ē. iustus p̄ iniustis & c. Quia vero hec vita est p̄ x̄pm. x̄ps aut ē occultus a nobis. q̄ est in gloria dei patris. Et silr vita q̄ p̄ eū nobis datur ē in occulto vbi. s. x̄ps ē in gloria dei patris. puer. 3. Longitudo diez in dextera eius: & in sinistra eius diuitie & gloria. ps. Quā magna multitudo dulcedis tue: quāz abscondisti timētibus te & c. Apoc. 2. Vincētī dabo māna absconditū & c. Ideo cū dicit. Cū aut x̄ps & c. Ostēdit quō manifestat. s. sicut & x̄pus: q̄ dī in ps. Deus manifeste veniet. Et ideo dicit. Cū aut appuerit x̄ps vita v̄ra. q̄ ip̄e est actor vite vestre. & q̄ in amore eius & cognitiōe cōsistit vita v̄ra. Gal. 2. Uiuo ego iā nō ego. viuūt vero in me x̄ps & c. Tunc vos apparebitis. i. Jo. 3. Lum apparuerit filies ei erim'. s. in glia: Abac. 3. Ab austro veniet & sanctus de mōte pharā & c. **Deide cū dicit.** (Mortificate q̄ & c.) Ordinat humanas actionē. P̄rio p̄ cobitionē pctōz. Sc̄do p̄ instructionē bonoz nioz ibi. (Induite vos & c.) Circa p̄mūz duo facit. q̄ p̄mo p̄mittit monitionē. Sc̄do ei' rōnē exponit ibi. (Expoliātes vos & c.) Itēz p̄ma in duas. q̄ p̄mo phibet vitia carnalia. Sc̄do rōnē assignat ibi. (Propter que & c.) Circa p̄mū duo facit. q̄ p̄mo ponit generalē phibitionē. Secundo explicat in sp̄ali ibi. (Que sunt & c.) Dicit q̄ nō debetis sapere q̄ sunt sup terrā: s̄z mortificate q̄qd terrenū & specialiter mēbra q̄ sunt & c. Qd̄ pōt exponi similitudinariē. q̄ cōuersatio n̄ra ē p̄tinēs multos actus: sicut corp' multa mēbra: & in uersatiōe bona prudētia ē sicut oculus dirigens. fortitudo aut̄ sicut pes portās. In mala vō astutia sicut oculus. p̄tinacia vō sicut pes. Nec q̄ mēbra sunt mortificāda. Vel alr de mēbris corp̄is carnalib' dixit. Mortui estis & c. s. terrene uersationi. Quō: Et respōdēs dicit. Mortificate & c. Intātū q̄ morimur culpe: in q̄tū vniificamur p̄ grām Vita. n. grē reparat nos q̄tū ad mēbra nō totalr q̄tūz ad corpus p̄pter fomitē. Ro. 7. Ego ip̄e mēte seruo legi dei. carne aut̄ legi peccati. Et paulo añ. Uideo aliā legē in mēbris meis repugnātē legi mētis mee & c. Qui q̄ mortui estis q̄tū ad mētē mortificate & cupiscētā in mēbris q̄ sunt sup terrā in q̄tū sunt sup terrā & terrena corp̄a. i. cor. 6. Castigo corp' meū & in seruitutē redigo & c. i. nō p̄mittēdo ei se p̄tra hi ad carnalia. Et iō ponit pctā in sp̄ali. Et p̄mo pure carnalia. Sc̄do media ibi. (Et auaritiā & c.) Inter carnalia maxime cōcupiscētā inclinat ad luxuriā vbi ē act' turpis. Et s̄ vel fm̄ nām aialis nō rōnis. q̄ oē peccatū ē p̄trariū ratiōi. Et iō dicit. Fornicationē. Tob. 4. Attēde tibi ab oī fornicatione & c. Vel p̄tra nām: & sic dicit. (Immundiciā.) Itēz delectatio ē imunda. Un̄ dicit libidinē. Item cōcupiscētā praua. Unde dicit. (Cōcupiscētā malā.) Itēz ponit peccata media. Et p̄mo auaritiā: cui' obiectū ē corpale. s. pecunia: & p̄lect' in delectatōe sp̄ali. s. dñio talium. Et iō cōicat

cū carnalib' peccatis. Et subdit. q̄ ē idoloꝝ seruitus. Ephe. 5. Aut auarus qd̄ ē idoloꝝ seruitus. S̄z nungq̄ auaritiā ex suo genere ē spēs idolatrie. & auarus peccat tāq̄ idolatra & Respōdeo dicēdū ē. Nō fm̄ spēm sed fm̄ similitudinē. quia auarus ponit vitā suā in pecunia. Idolatra ē q̄n̄ q̄s exhibz alicui ymagini honozē debitū deo. Auarus aut̄ honozē debitum deo exhibet pecunia. q̄ tota sua vita circa hoc est. Quia vō auarus nō itēdit circa pecuniā se h̄re vt ad deum sicut idolatra iō est min' pctm̄.

Deide cū dicit. (Propter q̄ venit & c.) Ostēdit rōnem q̄re vitāda sunt hec peccata. Et ē duplex. Una q̄ mouet oēs. & alia q̄ specialr istos. Prima ē vindicta dei. q̄ p̄ carnalia venit ira idest vindicta dei in filios diffidētie. i. peccatores q̄ diffidūt de deo. q̄ luxuria ē filia despiciōis. q̄ multi ex despiciōe sp̄ialiū dant se totaliter carnalib'. Ul' diffidētie. q̄ q̄tū ē de se nō ē cōfidēdū vt corrigant. & iō venit ira dei sic in Hen. 6. & 7. de sodomitis & in diluuiio. is. 7. & 19. Alia rō ē. q̄ illi aliquādo fuerūt tales. Un̄ dicit. In q̄bus & vos ambulastis aliq̄. s. de malo in peius. Et ponit hāc rōnem p̄pter duo. s. p̄ qd̄ petrus dicit. i. Pe. 4. Sufficit p̄teritū tēpus ad volūtātē gentiū p̄sumādā: q̄ ambulauerūt in luxuriis & c. Vel q̄ experti estis q̄ i eis nō ē vtilitas: s̄z pfusio Ro. 6. Quem ergo fructū habuistis tunc in illis in q̄ nūc erubescitis? **Lectio. II.**

Nunc autem deponite & vos omnia. iram. indignationem. maliciam. blasphemiam turpem sermonem de ore vestro. Nolite mentiri inuicem. expoliantes vos veterem hominem cū actibus suis & induentes nouum euz qui renouatur in agnitionem dei fm̄ ymaginem eius qui creauit: euz vbi nō est gentilis & iudeus. circūcisio & prepuccium. barbarus & scitha. seruus & liber. sed oia & in omnibus christus.

Supra apls monuit fideles p̄tra vitia carnalia. hic monet eos p̄tra vitia sp̄alia. Et p̄mo ponit vniuersalē ammonitionē. Sc̄do p̄ partes distinguit. Dicit q̄ aliq̄ ambulastis in illis: s̄z nūc deponite oia nō solū carnalia s̄z oia. i. pe. z. Deponētes oēm maliciā & oēm dolū & simulationes: & inuidias. & detractiōes & c. Distinguit aut̄ vitia sp̄alia in duo. p̄mo i peccatū cordis. Secūdo oris ibi. (Blasphemie & c.) Et p̄mo ponit irā. Ira eni viri iusticiā dei nō opaf & hec ē deponēda. Sc̄do indignatiōē q̄ oris ex ira. q̄ est q̄n̄ quis reputat aliq̄ indignū eoz q̄ h̄z vel vt cōparet̄ aly. Esa. 27. Indignatiō nō ē mihi. Malitiam q̄ p̄seq̄ ad hec duo. s. q̄n̄ q̄s molit̄ malū p̄mo i ferre. Jac. 1. Abycientes oēm imūdiā & abundantiā malitiē in māsfuetudine & c.

Deide ponit peccata p̄tinētia ad peccatū oris. Et sūt tria genera peccatoꝝ oris. Per s̄ eni peccatū designat iordinationē mētis. Et p̄mo in p̄paratiōe ad deū. & hec ē blasphemia Leui. 24. Educ blasphemū extra castra & ponat oēs q̄ audierunt manus suas sup caput eius & lapidet euz populus vniuersus & c. Et sic q̄cūq̄ blasphemia ē peccatū mortale. Sed qd̄ si sit subito? Respōdeo dicēdū ē q̄ si sit subito ita q̄ nō p̄cipit se blasphemare nō peccat mortaliter. S̄z credo q̄ q̄tūcūq̄ subito. si n̄ p̄cipit q̄ dic̄ verba blasphemie peccat mortaliter. Secūdo designat iordinationē circa cōcupiscētā dicēs. Turpē sermonēz de ore vestro. Ephe. 4. Omnis sermo malus ex ore vestro nō pedat & c. Tertio iordinationē cōtra p̄ximū & hoc ē mēdaciū. puer. 19. Qui loq̄tur mēdaciū nō effugiet.

Deide cum dicit. (Expoliātes & c.) Ostēdit rationē q̄re

sunt vitāda p̄dicta vitia. qz. s. deposita vetustate debz idui
nouitas. Mat. 9. Nemo mittit cōmissurā panni rudis i ve
stimentum vetus r̄c. Et p̄mo ponit depositionē vetustatis
Secūdo assumptionē nouitatis ibi. (Et iduētes r̄c.) Dic
ergo. Deponite hoc expoliātes r̄c. Nā hoc iueterat p̄ pec
catum. Debre. 8. Qd̄ aut̄ antiquat̄ r̄ senescit p̄pe iteritum
est. Et hec vetustas p̄pinquat corruptionē. qz peccatū ē via
ad corruptionē. Itē p̄ peccatū perdit̄ virtus r̄ decōr sp̄ia/
lis q̄ gdem vetustas ē itroducta p̄ peccatum primi parētis
Ro. 5. Sicut enī p̄ vñū hominē pctm̄ in hunc mūdū itra
uit r̄ p̄ peccatū mors: ita r̄ in oēs hoies p̄trāsit in quo oēs
peccauerunt. Nūc ḡ veterē hominē. i. vetustatē pcti. Ro.
6. Vetus hō noster s̄l crucifixus ē vt destruat̄ corpus pec
cati. vt vltra nō seruiam̄ pctō r̄c. Exuite cuz accibus suis.
Ephē. 4. Deponite vos s̄m p̄uistā cōuersationē veterē
hominē q̄ corūp̄t s̄m desideria errozis r̄c. Nouus hō est
animus iteritus renouatus. qz hō ante grām hz mētē iterio
rem pctō subiectā. Et qñ reparat̄ p̄ gratiā hz nouitatē. ps.
Renouabit̄ vt aquile iuuetus tua r̄c. Gal. vlti. In christo
iesu neqz circūcisio neqz p̄puciū aliqd̄ valet: s̄z noua crea
tura r̄c. Noua creatura ē gratia inonās. s̄z adhuc vetustas
remanet in carne. Sed si sequaris iudiciū noui hois: tunc
induis nouuz hominē. s̄i vō cupiscis s̄m desideria carnis
induis vetustatē. Ephē. 4. Induite nouum hominē q̄ s̄m
deū creatus ē in iusticia r̄ sanctitate veritatis.

Deide dicit. (Et iduētes r̄c.) Describit nouū hoimē. Et
p̄mo oīdit renouatiōis modū. Secūdo vbi renouat̄. Ter
tio s̄m qd̄ renouat̄. Ostēdit ḡ q̄ iterior hō vetus p̄ ignorā
tiam dei renouat̄ p̄ fidē r̄ agnitōne dei. z. cor. 3. In eadēz
ymaginē trāssōmamur a claritate i claritatē tāqz a dñi sp̄i
S̄z vbi ē hec renouatio: s̄m. s̄. vbi ē ymago dei q̄ nō ē i po
tentys sensitūe partis: sed in mētē. Unde dicit s̄m ymagi
nez idest ipsa dei ymago q̄ ē in nobis renouat̄ r̄ h̄z yma
ginem eius. s̄. dei q̄ creauit eū. Dī aut̄ nouus creatus. qz aīa
rōnalis nō ē ex traduce sed a deo creata.

Deide cū dicit. (Ubi nō est r̄c.) Ostēdit hāc inouationē
esse oibus cōem: als nō p̄tineret ad hoimē iquātū hō. Et h̄
qz facta est s̄m aliqd̄ qd̄ uenit oibus. Quintuplex aut̄ hic
cadit distinctio iter hoies. Una s̄m sexum corporeū: r̄ hāc
excludit dicēs. Ubi nō ē masculus r̄ femina. qz nō differūt
mētē s̄z s̄m sexum corporeū. Secōdo p̄ nationes. r̄ hāc exclu
dit ibi. (Gentilis r̄ iudeus.) Isti. n. ex fidelibz. illi ex ifide
libus. r̄ tñ vtriqz mētē rōnāles. Ro. 3. An iudeoz de tñ:
Nōne r̄ gentiū: Tertia s̄m ritū certū r̄ p̄pūū. qz qdā legis
p̄fessionē. r̄ qdā ritū eundē nō habebāt. Ro. 10. Idez dñs
oīuz r̄c. Alia s̄m linguā ibi. (Barbarus r̄ scitha.) Scithia
est versus septētrionē. barbarietas aut̄ extraneitatē dicit.
Unde barbari quasi extranei. Et simpliciter ē barbarus q̄
extraneus est ab hoie inq̄stū hō. r̄ hoc ē inq̄stū rōnalis: r̄ iō
illi barbari sunt q̄ nō regunt̄ rōe r̄ legibz. r̄ iō barbari nāl
iter sunt serui: r̄ i xpo nō differūt. qz r̄ si ius ciuile nō habēt
tñ legē habēt xpi. Alia s̄m p̄ditōes. qz qdā serui qdā libe
ri. i xpo aut̄ sunt oēs s̄les. Job. 3. Paru r̄ magni ibi sūt r̄c.
Ergo nō sunt hec differētie in xpo. sed ē oīa in oibus xpus.
Nō. n. ē circūcisio nisi p̄ xps. r̄ libertas p̄ xpm. si nō es liber
libertas tua ē xps. Si nō circūcisus circūcisio tua ē xpus: r̄
sic de alijs. Et in oibus. qz oibus beneficia sua dat.

LECTIO.

III.

Induite vos ergo sicut electi dei san
cti r̄ dilecti viscera misericordie ben
gnitatem. humilitatem modestiam.
patientiam supportantes inuicem r̄
donantes vobismetipsis si qs aduersus aliqū
babz querelaz sicut r̄ dominus donauit vobis

ita r̄ vos. Super omnia autem hec charitates
habete quod est vinculum perfectionis: r̄ par
christi exultet in cordibus vestris in qua r̄ voca
ti estis in vno corpore r̄ grati estote. Verbum
christi habitet in vobis abundanter in omni sa
pientia docentes r̄ cōmonentes vosmetipsos
in psalmis r̄ hymnis r̄ canticis spiritualibus:
in gratia cantātes in cordibus vestris deo. Qē
qdcūqz facitis in verbo aut in opere: omnia in
nomine domini nostri iesu christi gratias agen
tes deo r̄ patri per ipsum.

Supra apls iduxit fideles ad vitādū mala: h̄ iducit eos
ad operādū bona. r̄ p̄mo ad opera p̄riculariū virtutū. Se
cundo ad opera vtutū p̄ncipaliū p̄ficiētuz aīas ibi. (Sup
oīa r̄c.) Et p̄mo p̄memorat eoz p̄ditionē. Secōdo subdit vir
tutum p̄numerationē ibi. (Viscera misericordie r̄c.) Di
cit ḡ. Si iduistis nouū hoimē debetis iduere noui hois p̄
tes. s̄. virtutes. Ro. 13. Abyciam̄ ḡ opera tenebrāz: r̄ idua
mur arma lucis r̄c. Quibz iduimur. qñ qd̄ exteriū appa
ret est virtutibz ornātū. S̄z qb̄ vtutibz: Aliter iduunt̄ mi
lites: aliter sacerdotes. Ergo iduite vobis cōuenientia ve
stimenta. Electis r̄ sanctis. Et qd̄ dicit electis pertinet
ad remotionē a malo. qd̄ dicit sanctis ad donū gr̄e. i. cor. 6.
Abluti estis. s̄z sanctificati estis. Levi. 11. 2. 19. Sancti esto
te: qz ego sanctus sum dñs deus vester r̄c. Qz dicit. Dilecti
p̄tinet ad p̄parationem future glorie. Jo. 13. In fine dilexit
eos. s̄. vite eterne. Et describit hic vestimēta q̄ p̄tegūt nos
in aduersis r̄ p̄speris. z. cor. 6. Per arma militie a dextris
r̄ a sinistris r̄c. Et p̄mo q̄ habēda in p̄speris. Secōdo q̄ in ad
uersis ibi. (Patientia r̄c.) In p̄speris aliqd̄ debem̄: r̄ p̄mo
p̄rimo misericordiā. Et iō dic̄. Viscera misericordie. Lu
ce. 1. Per viscera misericordie dei nr̄i r̄c. Phil. 2. Si quavi
scera miseratiōis r̄c. i. mīaz ex affectu p̄cedētē. Ad oēs vō
p̄sequēter ē hūda benignitas q̄ ē q̄si bōa igneitas. Ignis. n.
liquefacit r̄ effluere facit humida. Si in te est bonū ignis:
liq̄facit qd̄ hūiditatis habes r̄ dissoluet. Nāc fac̄ sp̄issan
ctus. Sap. 1. Benignus ē sp̄s sapiētie. ephē. 4. Estote aut̄
iuicem benigni: misericordes r̄c. In corde debes humilita
tem. Eccl̄ci. 3. Quanto magnus es humilia te in oibus r̄c.
In exterioribus debes modestiā: q̄ ponit modū ne in p̄spe
ris excedas. Phil. 3. Haudete i dño semp: itez dico gaude
te. modestiavestra nota sit oibus hoibus. In aduersis tria
sunt arma habēda. s̄. patientia q̄ facit q̄ animū p̄pter aduer
sa nō amoueat̄ ab amore dei r̄ rectitudine iusticie. Luc. 21.
In patientia v̄ra possidebitis aīas v̄ras r̄c. Sed qz qñqz cō
tingit q̄ aliqs a iusticia nō declinat q̄stū ē de se. tñ alioruz
mores sunt ei ipotabiles. iō dicit. Supportātes inuicem. z.
Pe. 2. Dabitans apud eos q̄ de die in diē iustā aīam inigs
operibz cruciabāt r̄c. Ro. 15. Debem̄ nos firmiores ibecib
lirates ifirmoz sustinere r̄c. Tertio p̄donationē ibi. Et do
nantes. i. parcētes. z. cor. 2. Nā r̄ ego qd̄ donani s̄i qd̄ dona
ui pp̄ vos in p̄sona xpi r̄c. Lōdonat aut̄ qs iniuriā qñ nō hz
rancorē ad eū: nec malū p̄tra ipm̄ pcurat. S̄z qñ necessi
tas puniēdi ē: tūc puniēdus ē. Et addit rōnem sicut r̄ dñs.
Eccl̄ci. 28. Nō homini seruat irā r̄ a deo q̄rit medelas r̄c.
Mat. 18. Nō debitu dimisi tibi r̄c. Et post. Nōne ḡ oportu
it r̄ te misereri cōserui tui sicut r̄c.

Deide cū dicit. (Sup oīa r̄c.) Inducit ad p̄ncipales vir
tutes p̄ficiētes alias. Et p̄ncipalior ē charitas iter vtutes
sapiētia vero inter dona. Charitas quidem informat oēs
virtutes: sapientia vero dirigit. P̄rimo igitur iducit ad p̄
mum. Secundo ad secundum ibi. Verbus xpi r̄c. P̄rimo

Ad colossenses

iducit ad charitatē habēdam. Secundo ad charitatis effe-
ctus ibi. (Et pax rē.) Dicit ergo. Super oia iduatis chari-
tatem q̄ oib' pdictis maior est. vt of. i. cor. 13. Sup oia idest
magis q̄ omnia. q̄ ē finis oīum virtutū. i. thy. i. Finis autē
precepti est charitas rē. Vel super oia debem' habere cha-
ritatem. q̄ ē super oia alia. i. cor. 13. Adhuc excellētiore viā
vobis demonstro rē. Et hoc q̄ sine ipsa nihil valēt alia. Et
hec charitas figurat p̄ tunicā iconfutilē. Jo. 19. Et rō huius
quare est habēda est. q̄ est vinculū. fm glo. p̄ oēs virtutes
homo perficit. sed charitas cōnectit eas adiucem. r̄ facit
eas p̄seuerātes. r̄ ideo dicit vinculū. Vel ex nā sua est vin-
culum. q̄ est amor q̄ est vnians amatū amanti. Osee. 11. In
funiculis adam trahā eos in vinculis charitatis. rē. Sed
addit. Perfectionis. q̄ est vnūq̄q̄ perfectū quādo adhe-
ret fini vltio. s. deo q̄ facit charitas.

C Deide cū dicit. (Et pax rē.) Monet ad actus charitatis
Et ponit duos actus. s. pacē r̄ gratitudinē. r̄ tertius inuit. s.
gaudiū. Dicit ergo. Et pax xpi rē. Ex charitate mor̄ ouitur
pax. que ē scōz Augustinū trāgllitas ordinis sibi a deo insti-
tuti. q̄ facit charitas. Qui. n. aliquē diligit cōcordat cū eo
i voluntate ps. Pax mltā diligētib' lege; tuā rē. **C** Exultet
quia charitatis effectus est gaudium q̄ sequit̄ ex pace. p̄
uerbioz. iz. Qui pacis incunt cōsilia seq̄ eos gaudiuz rē.
Sed nō dicit simpliciter pax. q̄ est pax mundi quā de' nō
venit facere: sed xpi quā fecit iter deū r̄ hominez. Mar. 9.
Pacē habete iter vos: quā annūciauit Luc. vlt. Stetit ier-
sus in medio eoz r̄ dixit eis. Pax vobis rē. Et debetis ha-
bere: q̄ in ista vocati estis rē. i. cor. 7. In pace vocauit nos
deus. **C** Et h̄ subdit: in vno corpe. i. vt sitis in vno corpore
Effect' alius ē vt sitis grati. Sap. 16. Ingrati spes tanq̄ hi-
bernalis glacies tabescet: r̄ disperiet tāq̄ aqua supuacua.

C Deide cum dicit. (Verbum xpi rē.) monet ad sapiētiā
r̄ p̄mo docet sapiētiē originē. Scō sapiētiē vsū ibi. (Docē-
tes rē.) Ad hoc etiā q̄ quis habeat sapiētiā verā ōz cōside-
rare vnde oriat̄. Ecclē. 1. Fons sapiētiē verbū dei i excel-
sis. ḡ ex verbo xpi hauriatis eā. Deutero. 4. Hec ē sapiētiā
vr̄a r̄ intellectus corā populis rē. i. Cor. 1. Qui factus ē nobis
sapiētiā a deo rē. Sed aliq̄ nō habēt verbū: id nec sapiētiā
Et id dicit habiter. prouer. 3. Circūda eas gutturi suo r̄ de-
scribe in tabulis cordis tui rē. Aliq̄ sufficit modicū quid
de verbo xpi: sed apls vult q̄ habeam' multū. Et id dicit.
Abundāter. z. Cor. 9. Potēs ē de' oēm grāz abundare face-
re in vobis vt in oibus semp oēs sufficiētiā habētes abun-
detis in oē opus bonū. Prouer. 2. Sicut thesauros effode-
ris eam rē. **C** Et addit. In oī sapiētiā. i. in oib' p̄tinētib' ad
sapiētiā xpi debetis studere scire. Act. 20. Non subterfugi
quo min' annūciāre vobis oē cōsiliuz dei rē. Ecclē. 21. Cor
farui q̄ si vas p̄fractū r̄ oēs sapiētiā nō tenebit rē. Triplex
autē est vsus hui' sapiētiē. s. instructiōis deuotiōis r̄ directio-
nis. Instructio duplex. s. ad cognoscēdū vera. Unde dicit.
(Docētes.) Quasi dicat. Habiter ita abundāter in vobis
vt de oibus sitis instructi p̄ ipm. z. thy. 3. Dis scriptura dini-
nitus ispirata vtilis ē ad docēdū ad arguēdū rē. **C** Itē ad
cognoscēdū bona. id addit. Et cōmonentes vosmetipsos. i.
exhortātes vos ad bona opa. z. pe. i. Suscitare vos in cō-
monitionē rē. **C** Scō ponit vsus deuotionis. Un' dicit.
(In psalmis r̄ hymnis.) In psalmis q̄ designāt iocūditatē
bone operationis. ps. Laudate eū in voce exultatiōis rē.
Hymnus est laus cui' cantico. ps. Hymnus oibus sanctis
eius rē. **C** Canticis spūalibus q̄ q̄qd nos facimus debe-
mus referre ad bona spūalia: ad p̄missa eterna: r̄ ad reue-
rentiam dei. Et id dicit. In cordib' nō in labys tantum. i.
Cor. 14. Psallam spū psallam r̄ mēte rē. Esa. 29. Populus
hic labys me honorat: cor autē eoz lōge est a me. Et addit.
In grā. s. recognoscētes grāz xpi r̄ beneficia dei. Sunt autē

cantica ecclesie cordis principaliter: sed oris sunt vt excite-
tur canticuz cordis r̄ p̄ simplicib' r̄ rudibus. Tertio ponit
vsus directiōis in ope dices. (De q̄cunq̄ facitis rē.) q̄
ēt locutio opus q̄dā est. i. cor. 10. Siue māducatis siue bi-
bitis vel aliud qd facitis oia in glīaz dei facite rē. Sz cō-
tra. Aut hoc ē preceptū aut cōsiliū: si p̄ceptū peccat q̄cunq̄
hoc nō facit: sed quando peccat venialiter hoc non facit: er-
go quecumq̄ peccat venialiter peccat mortaliter. Respon-
deo. Quidam dicūt q̄ h̄ ē cōsiliū: sed hoc nō ē verū. Sz
dicēdū est q̄ nō ē necessariū q̄ oia in deū referant̄ actu: sz
habitu: q̄ enī facit cōtra glōriā dei r̄ p̄cepta eius facit p̄tra
hoc preceptū. Venialiter autē peccās nō facit p̄tra hoc pre-
ceptum simpliciter: q̄ nō actualiter: sz habitualiter refert
oia in deum.

C Lectio. III.

Mulieres subdite estote viris: sicut ōz
in domino. Viri diligite vxores ve-
stras: r̄ nolite amari eē ad illas. Filij
obedite parentibus p̄ omnia: hoc enī
placituz est in domino. Patres nolite ad indi-
gnationez puocare filios vestros vt nō pusillo
animo fiant. Serui obedite p̄ omnia dominis
carnalibus: nō ad oculū seruientes quasi hoib'
placentes sed i simplicitate cordis timentes do-
minū. Quodcunq̄ facitis ex animo operami-
ni sicut domino r̄ non hominibus: sciētes q̄ a
domino accipietis retributionem hereditatis:
domino christo seruite. Qui enim iniuriam fa-
cit: recipiet id quod inique gessit. Et non est p̄-
sonarum acceptio apud deum. Domini qd iu-
stum est r̄ equum seruis prestare: sciētes quo-
niam r̄ vos dominum habetis in celo.

C Posita generali instructione ad oēs: hic incipit ponere spe-
cialem: p̄mo dat quedā spālia documēta p̄tinētia ad sin-
gulos status in ecclesia. Scō qdā cōia oibus statib' respe-
ctu certaz additionū i quarto. cap. ibi. (Oratiōi istate rē.)
P̄mo in tres fm tres coniugatiōes ex q̄b' dom' cōstituitur
fm p̄bm: quaz vna ē viri r̄ vxoris. scōa p̄ris r̄ filij. alia dñi
r̄ serui. scōa ibi. (Fily rē.) Tertia ibi. (Serui rē.) Unaq̄
q̄ eaz diuidit̄ in duo fm q̄ monet subditos vt obediāt: sicut
periores vt moderate impent. Dicit ḡ. mulieres rē. r̄ dicit
Ut ōz. q̄ hec subiectio ē lege diuina ordinata. Sen. 3. Sub-
viri potestate eris r̄ ipse dominabit̄ tui rē. i. Cor. 14. Mu-
lieres in ecclesijs taceant. Nō enīz p̄mittitur eis loqui: sed
subditas esse sicut r̄ lex dicit rē. Et ratio huius est quia re-
gere est rōnis: viri autē magis vigent rōne. r̄ ideo presidere
debent. Itē addit. In dño q̄ oia ordiata ad aliquos fines
sunt referēda finalr in deum.

C Deide monet viros vt diligant eas: hoc enim est natura-
le q̄ vir r̄ vxor quodāmodo sunt vnuz. Ephe. 5. Viri dili-
gite vxores vestras rē. Et p̄hibz ne eis sint amari. Mich.
1. Infirmata ē in bonū que habitat in amaritudib'. Ephe.
4. Dis amaritudo r̄ ira r̄ indignatio r̄ clamor r̄ blasphemā
tollat̄ a vobis cū oī maliciā.

C Deinde cum dicit. (Fily rē.) agit de secūdo r̄ dicit. Obe-
dite per oia. s. que nō sunt p̄tra deuz. Deb. iz. Parentes q̄
dem carnis nostre habuimus eruditores r̄ reuerēbamur
eos rē. Si vero precipiant in his que sunt contra deum: sic
intelligitur illud qd dicitur. Luc. 14. Si quis venit ad me
r̄ nō odit patrem suū r̄ matrem rē. r̄ hoc quia hoc est placi-
tuz domino. idest in lege domini: q̄ lex charitatis non re-

illuminam

mouet legem nature sed perficit. Est autem lex naturalis q̄ filius subdatur cure patris. Exo. 20. Donoza patres tuum & matrem etc.

Deinde cum dicit. (Patres nolite etc.) instruit parentes. Ephe. 6. Et vos patres nolite ad iracundiā puocare filios vestros etc. & hoc ut nō pusillanimes fiant: hui⁹ rō est qz bo- mines retinēt impressionē quā a puericia habuerunt. Na- turale autē est qz q̄ in seruitute nutriunt semp sint pusilla- nimes. Un̄ rō est cuiusdā quare filij israel nō statim in terrā p̄missionis sunt perducti: qz fuerāt nutriti in seruitute: & nō habuissent audaciā p̄tra inimicos pugnādi. Esa. 35. Dicite pusillanimes confortamini & nolite timere etc.

Deinde cum dicit. (Serui obedite etc.) agit de tertio: & p̄io de seruis ponit monitionē. Sc̄do ostendit rōnes ibi. (Scien- tes etc.) Tertio excludit dubitationē ibi. (Qui. n. etc.) Cir- ca p̄mū duo facit: qz p̄mo monet eos ad obediētiā. Secū- do determinat obediēdi modū ibi. (Nō ad oculū etc.) Di- cit ergo. Serui s̄m carnalē cōditionē etc. Per oīa. q̄. s̄. nō cō- tra deū sunt. i. pe. z. Nō t̄n̄ bōis & modestis. s̄ etiā disco- lis etc. i. Thy. vlt. Quicūqz sunt sub iugo serui dños suos oī honore dignos arbitrent̄ etc.

Deinde cum dicit. (Nō ad oculū etc.) docet modū obedi- endi. Et ostendit duos modos obediēdi. P̄io qz simplici- ter & sine dolo. Sc̄do ostendit qz voluntarie. Dicit ḡ nō ad oculum. s̄. q̄tū p̄t videri a dño. Ephe. 6. s̄. l̄. Et dicit. quasi hominib⁹ placētes. qz nō seruiūt hoc modo nisi vt placēat boibus. Gal. i. Si adhuc hoib⁹ placere seruis xp̄i nō essem Ideo addit. Sed in simplicitate cordis etc. idest absqz do- lo. Job. i. Erat ille vir simplex & rectus etc. Prouer. ii. Sim- plicitas iustoz dirigit eos etc. Itē volūtariē vñ dicit. Qd- cūqz facitis ex aio. i. p̄mpte operamini. Et hoc sicut dño qz q̄ seruit alicui p̄pter ordinē iusticie facit hoc p̄pter deū & quo est hic ordo. Ro. 13. Qui potestati resistit dei ordina- tioni resistit etc. Ephe. 6. Faciētes volūtate dei ex aio cū bo- na volūtate seruiētes sicut dño & nō hoibus.

Deinde cum dicit. (Sciētes etc.) ostendit duplicē rōnem hu- ius: & vna ē ex parte remuneratiōis. alia ex parte deuotio- nis ad deū. Dicit ergo. Seruiatis p̄mpte. qz a dño accipie- tis retributionez hereditatis eterne. ps. Sines ceciderūt mihi in p̄claris: etenim hereditas mea p̄clara est mihi Ephe. 6. Sciētes qm̄ vnusquisqz qd̄cūqz fecerit bonus B recipiet a dño: siue seruus: siue liber. Quozūdā enī fuit opi- nio qz actus iusticie nō est meritorius. qz hoc videbat esse debitū: & B nō ē meritorium alicui dare qd̄ suū est. S̄z sciē- dum est qz ex hoc qz volūtariē facis & ex hoc ponis aliquid de tuo: qz de potestate tua est velle & nō velle: & sic est me- ritorium. Serui autē ex debito seruiūt dño: & ideo vt habe- ant mercedem hoc faciunt voluntarie. Sed sic seruite eis qz a deo nō recedatis. Itē alia ē qz sic seruitis dño xp̄o. Ro. 13. Spū seruētes dño seruiētes.

Deinde cum dicit. (Qui enim etc.) remouet dubitationez Possz. n. dicere seru⁹. Quō seruiā ei q̄ facit mihi iuriā. Et ideo dicit. Nō est tuum vt vindices te subtrahendo ei qd̄ suum est: sed expecta ab eo qz p̄t: qz q̄ iuriā facit etc. z. cor. 5. Dēs enī nos manifestari oī ante tribunal xp̄i vt referat vnusqz p̄p̄tia corporis prout gessit siue bonum siue ma- lū. Ephe. 6. Et p̄sonaz acceptio nō ē apud deū. Act. 10. Nō ē p̄sonaz acceptor deus.

Deinde cum dicit. (Domini etc.) ostendit qualiter domi- ni se habeant ad seruos. Et circa hoc duo facit: qz p̄mo dat doctrinā. Sc̄do reddit rōnem eoz ibi. (Sciētes etc.) Du- pliciter autē p̄t dñs grauare seruos. s̄. faciēdo p̄tra eos qd̄ iusticia legi p̄hibz: qz s̄z leges nō licz dño seruire in fūū. Et ideo dicit. qd̄ iustum est. Item si exigeret totū debitum qd̄ mansuetudo xp̄iana mitigar. Et iō dicit. Et equuz. Job. 31.

Si cōtēp̄si subire iudicium cum seruo meo & ancilla mea cū disceptarent. aduersum me etc.

Deinde cum dicit. (Sciētes etc.) ponit rō qz sicut tu te ha- bes ad eos: ita dñs ad te. Ephe. 6. Sciētes qz r̄ illoz r̄ ve- ster dñs est in celis. CAP. III.

Rationi instantes vigilantes in ea in gratiaruz actione: orantes simul & pro nobis vt deus aperiat nobis ostium sermonis ad loquēdi my- sterium christi: p̄pter qd̄ etiam vin-

ctus sum vt manifestē illud: ita vt oporteat me loqui. In sapiētia ambulate ad eos qz foris sunt tempus redimentes. Sermo vester semper in gratia sale sit cōditus vt sciatis quomodo oporteat vos vnusqzqz respōdere. Que circa me sūt omnia vobis nota faciet richicus charissimus frater & fidelis minister & conseruus in domi- no: quem misi ad vos ad hoc ipsum vt cogno- scat que circa vos sunt: & consoletur corda ve- stra cuz onesimo charissimo & fideli fratre: qui ex vobis est: qui omnia que hic aguntur nota fa- cient vobis. Salutat vos aristarchus cōcapti- uus meus & marcus consobrinus barnabe de quo accepistis mandata. Si venerit ad vos su- scipite illuz. Et iesus qui dicitur iustus qui sunt ex circūcisiōe. Hi soli sunt adiutores mei in re- gno dei: qui mihi fuerunt solatio. Salutat vos epaphras qui ex vobis ē seruus christi iesu sem- per sollicitus pro vobis in oratiōibus: vt stetis perfecti & pleni in omni volūtate dei. Testimo- nium enī illi p̄bibeo qz habet multum laborem pro vobis & p̄ his qui sunt laodicie & qui hie- ro poli. Salutat vos lucas medicus charissimus & demas. Salutate fratres qui sunt laodicie: & nympham & que in domo eius est ecclesiaz Et cum lecta fuerit apud vos epistola hec faci- te vt & in laodicensiuꝝ ecclesia legatur & ea que laodicensium est vobis legatur. Et dicite ar- chippo. Vide ministeriū qd̄ accepisti in domi- no vt impleas illud. Salutatio mea manu pau- li. Ademores estote vinculoꝝ meoꝝ. Gratia domini nostri iesu xp̄i vobiscum Amen.

Supra posuit sp̄alia documēta ad singulos stat⁹ boium hic ponit p̄tinētia ad oēs: t̄n̄ respectu diuersoz. Et p̄io ostendit qualr se habeant ad alios. Sc̄do q̄liter ad ipsos aly se habeāt ibi. (Que circa me etc.) Itēz p̄ma i duas qz p̄: ostendit quō se habeāt ad ip̄met aplm̄ eoz p̄latū. Sc̄do quō ad alios maxie ifideles ibi. (In sapiētia etc.) Circa p̄mum duo facit: qz p̄mo instruit eos vlt̄ ad orādū. Sc̄do vt orent p̄ eo ibi. (Orātes etc.) D̄z autē orō h̄re tria. s̄. qz sit assidua: grata: & vigilās. Assidua vñ dicit. orōni istātes. i. cū p̄seuerā- tia orate. p̄me Theb. 5. Sine intermissiōe orate. Luc. 18. D̄z semp orare & nūqz deficere. Itē vigilās vt anim⁹ nō sit p̄es- sus. p̄me pe. 4. Vigilate in orōnibus etc. Luc. 6. Erat p̄no- ctans in orōne dei etc. Itē grata. i. in grāz actōe als nō me-

Ad colossenses

retur beneficia noua si de acceptis eēt igratus. Phil. 4. Luz
graz actiōe. p̄. Thef. 5. In oib⁹ gras agite rē.

Cōsequēter rogat vt orēt p̄ ipso dicēs. (Orātes sūt rē.)
Quia B̄ ē debitū. qz plati custodiūt eos r̄ quoz bonū ē cōe
oīuz. z. Thef. 3. Orate p̄ nobis vt sermo dñi currat rē. Et
B̄ vt deus aperiat hostiū. i. os p̄ qd sermo a corde exit p̄ qd
deus dat graz digne pferēdi verbū suū. In aptiōe ēt signi
ficat aliqd magnum. Mat. 5. Aperiens os suum docebat
eos rē. Et iō subdit ad loquēdū. p̄. Lozi. 14. Spūs ē q logē
mysteria. Et his idigeo: qz ppter verbū xpi tribulationes
patior. Et iō orādum ē vt libere possim. z. Thy. z. Laboro
vsqz ad vincula. Et hoc mō vt aperiat. i. vt manifestet rē.
Tria posuit impedimēta. s. timorez. r̄ iō dicit. Vincit vel
ppter altitudinē ita qz subditi nequeāt intelligere ppter
icōgruitatē tēporis vel modi: r̄ iō dicit. Ut oz. p̄me Lozi. 3.
Nō ponit vobis log quasi spūalib⁹ sed q̄si carnalib⁹. Luce.
12. Fideles dispēsator r̄ prudens quē p̄stituit dñs sup fami
liam suā vt det illis in tēpore tritici mēsuram.

Cōsequēter cum dicit. (In sapiētia rē.) ostēdit quomo
do se habeāt ad extrancos: r̄ p̄mo i p̄uersatiōe. Scōdo quō
in locutiōe ibi. (Sermo vester rē.) Dicit ḡ. In sapiētia am
bulantes ad eos q foris sunt. i. infideles. in sapiētia. i. sapien
ter. Sap. 7. Neminē diligit de⁹ nisi q cum sapiētia inhabi
tat rē. Et hui⁹ cā ē. Redimētes tēp⁹ rē. Redimit vexatio
nem suā q̄ qd dimittit qd ē de iure suo vt vitet eā. Isti ve
xabant ab eis: r̄ iō vult q redimāt eā p̄ sapiētiā. i. Pe. z.
Conuersationem vestram iter gentes habētes bonam rē.
Itē sapiēter loqui. Unde dicit. Sermo vester rē. Ut sit
gratus: qz in grā. Eccl. 6. Lingua eucharis in bono hoīe
abundabit rē. Itē discretio. Un̄ dicit. Sale additus. p̄ salez
itelligit discretio qz p̄ ipm oīs cibis additus est sapiens: ita
oīs actio idiscreta est isipida r̄ inordinata. Mat. 9. Dabe
te in vobis sal r̄ pacē habete iter vos. Et hoc vt sciatis rē.
Aliter enī ē respōdēdū sapiētibus: aliter isipiētib⁹. puer.
26. Non respondeas stulto iuxta stulticiā suā ne efficiaris
ei similis rē. i. Pe. 3. Parati semp ad satisfactiōē oī poscenti
vos rationem rē.

CDeinde cū dicit. (Que circa me rē.) ostēdit qd aly agāt
ad ipsos: r̄ p̄mo ostēdit qd ad eos agāt illi quos ad eos mit
tit. Scōdo qd cū aplo remanēt ibi. (Salutat rē.) Mit
tit aut ad eos legatū quē p̄mo describit triplr: r̄ p̄mo a dile
ctiōe dicēs. Charissimus frater. s. p̄ charitatē q̄ facit ho
minez auro p̄ciosiorē. Esa. 13. P̄ciosior erit vir auro r̄ hō
mundo obrigo rē. Itē a fide. Un̄ dicit. Fideles in ministe
rio. p̄me Loz. 4. Viciā querit iter dispēsatores: vt fidelis
quis iueniat. Itē ab humilitate. Unde dicit. Et cōseru⁹. s.
in executiōe ministry: sed in dño qz platus querere debz
vtilitatē eoz qb⁹ p̄ferēt: r̄ dei honorē. Sed ad qd mittit:
Ut cōgscat statū s̄bditoz. Hēn. 37. Uade r̄ vide si cūcta p̄
spera sūt erga fratres tuos r̄ pecora r̄ renūcia mibi qd aga
tur rē. p̄mi Reg. 17. Fratres tuos visitabis si recte agant:
r̄ cū qb⁹ ordinati sunt disce. Itē vt cōsolef. Ro. 1. Desidero
n. videre vos vt aliqd ipartiar vobis grē spūalis ad cōfir
mandos vos. i. sil cōsolari in vobis rē. Et dñs missus a p̄e
ad B̄ venit. Esa. 61. Ut cōsolaret oēs lugētes r̄ ponerē con
solatiōē lugētib⁹ syon rē. Itē describit ei⁹ societate cū one
simo. Qui oia q̄ hic agunt rē. r̄ v̄sa mibi vt corrigas: r̄ mea
vobis vt exemplum habeatis.

CDeinde cū dicit. (Salutat rē.) ostēdit quō salutant a re
manentib⁹ cū aplo: r̄ l̄sa satis p̄z. De quo accepistis rē. Act.
13. d̄ q cū paulus r̄ barnabas sil irēt: qdā iōanes marcus
sic se eis cōiunxit qz postea recessit r̄ itēz redyt. Et paulus
qdē noluit eū recipere: sed barnabas: r̄ iō paulus recessit a
barnaba. Et pp hoc apls scripsit colossensib⁹ de marco qz
nō reciperēt eum: s̄z nunc. qz p̄uersus erat scribit vt eū reci

pian: r̄ hoc ē. Accepistis rē. Vel fratrem barnabe. de quo
barnaba accepistis rē. Et iesus rē. q qdē erat vir sancte cō
uersationis. Et iō d̄ iustus. Qui sunt ex circūcisione missi
ad predicādū euāgeliū xpi. Phil. 1. Quid. n. cū oī mō siue p
occasionē siue p veritatē xps annunciet. Et sic p̄mo gētiv
les: scōdo iudeos pōit. Epaphras q ex vobis ē: qz asian⁹ erat.
Et ad hoc saluant vt stetis perfecti. Jac. 1. Sitis p̄fecti r̄ i
tegrī in nullo deficiētes rē. Pleni rē. i. in oib⁹ que pertinet
ad volūtate dei. Item ponit lucam q nō fuit natus ex iu
deis vt videtur q fuit anthiocenus: medicus arte: quē spe
cialiter nominat: qz fuit hō bone auctoritatis in ecclia pp
euāgeliū qd scripsit aplo adhuc viuēte. itē demas.

CDeinde cū dicit. (Salutate rē.) ostēdit quō salūtēt: r̄ p̄
mo quō alios aliene ecclesie. Scōdo quō eos q sunt de sua
ibi. (Et eaz q est laodicensium.) Ex quo habet q scripsit
alias eplaz: qz istā de qua fit mentio hic. s. laodicensium r̄
vnā aliā ad corinthios p̄ter primā r̄ scōdam: qz in prima epi
stola. cap. 5. dicit. Scripsi vobis in epla ne commisceamini
fornicarijs rē. Sed rō est duplex quare nō sunt in canone.
qz nō cōstabat de eaz auctoritate qz forte erant deprava
te r̄ perierant in ecclesijs. Vel qz nō p̄tinebāt aliud q̄ ista

CEt dicit rē. hic fuit prelatus eoz r̄ mandat vt mone
ant ipsum dicētes. Vide rē. z. Thimo. 4. Ministeriū tuū
imple. Et qdē tūc ministeriū implet q̄n facit illud qd acce
pit. S̄z videtur q nō p̄tineat ad subditum monere p̄e
latum. Exo. 19. Dicēdum qd irreuerenter arguere r̄ vitupe
rare est p̄hibitum: sed monere charitatiue p̄t: sicut pau
lus petrū. Gal. 2. Sed quare nō scripsit plato: Quia prela
tus est pp ecclesiā r̄ nō ecōuerso. Salutatio rē. Cōsuetudo
apli erat q totā eplam faciebat aliqē scribere: sed in fine
ponebat aliqd de manu sua. z. Thef. vlt. ybi dicit saluta
tio mea manu pauli. idē vt hic ne fallerent. Et dicit memo
res rē. qz rome vincit erat: qz Jac. 5. Exemplum accipite
fratres exitus mali r̄ longanimitatis r̄ laboris r̄ patientie
pphetas qui locuti sunt in noīe dñi rē. Deb. vlt. Memen
tote p̄positoꝝ vestroz q vobis locuti sunt verbū dei: quo
rum itūētes exitū p̄uersatiōis imitamini fidē. Tandēz
cōcludens optat eis bonū dicens. H̄ra rē. Jo. 1. H̄ra r̄ vitas
in xpm facta ē. Cui sit laus r̄ glia nūc r̄ semp Amen.

CExplicit subtilissima expō sanctissimi doctoris Thome
de aquino ordinis fratrum predicatorum sup epla mirifici apo
stoli pauli ad colossenses.

CIncipit mirabilis declaratio eiusdem angelici doctoris
sancti Thome aquinatis ordinis fratrum predicatorum su
per prima epistola doctoris gentium sancti apostoli pauli
ad thesalonicenses. Prologus.

Multiplicate sūt aque rē.

Hēn. 7. Nec verba cōpetunt materie hui⁹
eplē. Ecclia enim figurat p̄ arcā: sicut d̄. i.
Pe. 3. qz sicut in arca ceteris peuntib⁹ pau
ce anime saluate sunt: ita in ecclesia pauci
idest soli electi saluabuntur. Per aquas au
tem significantur tribulationes. Primo qz aque impellūt
irruendo sicut tribulationes. Mat. 7. Venerunt flumina
r̄ flauerunt venti r̄ irruerunt in domū illaz rē. Sed impul
su fluminum ecclesia nō mouetur. Unde subdit. Et nō ce
cidit. Secundo aqua extinguit ignem. Eccl. 30. Ignem
ardentem extinguit aqua: sic r̄ tribulatiōes extinguit in
petus concupiscentiaz ne homines ad libitum eas sequā
tur: sed nō extingunt veram charitatem ecclesie. Lan. 8.
Aque multe nō poterunt extinguerē charitatem nec flu
mina obruent illaz. Tertio aque submergunt per inunda
tionem. Tres. 3. Inundauerunt aque super caput meum.
sed ecclesia nō per has submergitur. Joñ. 2. Circumdedei